

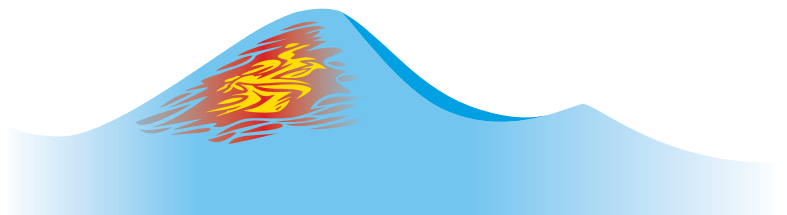

TROMS fylkeskommune

ROMSSA fylkkasuohkan

STRATEGIJAPLÁNA SÁMEGIELAS JA SÁMI KULTURGEALBBUS

Dohkkehuvvon fylkkaráđis 29.05.07

SISDOALLU

1. Álgu.....	4
1.1 Ruovttoluottageahčastat	4
1.2 Váldovuoruhansuorggit.....	4
1.3 Strategiijaplána mas leat konkreta doaibmabijut	4
2. Vuodđu.....	5
2.1 Láhkvuodđu.....	5
2.1.1 Sámelága giellanjuolggadusat	6
2.1.2 Guđe fylkkasuohkana doaimmaide gusto láhka?	6
2.1.3 Láhka geavahusas.....	6
2.1.4 Makkár sámegillii?	7
2.1.5 Báikenammaláhka	7
2.1.6 Nammaláhka.....	7
2.1.7 Sámegiel báikenamaid ja namaid geavaheapmi Romssa fylkkasuohkanis.....	8
2.2 Fylkkasuohkana plánavuodđu	8
2.2.1 Ovttasbargošiehtadus gaskal Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana	8
3. Dilálašvuoda čilgehus	8
3.1 Fylkkasuohkan ja giellanjuolggadusat	8
3.1.1 Giellakonsuleanta	8
3.1.2 Almmolaš namma sámegillii ja dárogillii	8
3.1.3 Galben ja namahus sámegillii	9
3.1.4 Almmuhusat	9
3.1.5 Fylkkasuohkana plánat	9
3.1.6 Sámegiella fylkkasuohkana neahttasiidduin	9
3.1.7 Sámegiel giellageavahus/giellaiskkadeapmi	9
3.2 Guovddášhálldahus	10
3.2.1 Geavahit sámegiela čoahkkimiin jnv.	10
3.2.2 Gealbu sámegiela ja sámi kultuvrras	10
3.3 Joatkkaskuvllat	10
3.4 Bártnedivššohagat.....	11
4. Gustoviidodat ja ulbmil.....	11
4.1 Gustoviidodat	11
4.2 Ulbmil.....	11
5. Ruhtadeapmi.....	12
5.1. Stáhta guovttegielalášvuodarudat.....	12
5.2 Fylkkasuohkana ruđat	12
5.3 Ruhtahálddašeapmi	12
5.4 Jahkásaš ruhtaohcan čuovvolit strategiijaplána.....	13
5.4.1 Gáibádusat ohcamii	14
5.5. Sámi álbmotbeaivi (guovvamánu 6. b.)	14
6. Mihttomearit.....	14
Mihttomearri 1.....	14
Mihttomearri 2.....	15
Mihttomearri 3.....	15
7. Doaibmabidjooassi	15
7.1. Bargiidpolitihkka ja gealboovddideamit	15
7.1.1 Gealboovddideamit	15
7.1.2 Gealboočcodeapmi	15

7.1.3 Erenoamážit sámegiela birra	16
7.2 Erenoamáš sámegielgealbu	16
7.2.1 Sámegiella bátnedivššohagain.....	16
7.2.2 Giellakonsuleanta	16
7.2.3 Geavahit dulkaid ja jorgaleaddjiid	17
7.2.4 Sámegielkursa	17
7.3 Sámi kulturmáhttogealbu	17
7.3.1 Oahpástuvvankursa odđa bargiide	18
7.3.2 Fáddákurssat bargiide/polihkkariidda	18
7.3.3 Erenoamážit heivehuvvon kurssat/fáddábeaivvit eaŋkil doaimmaide	18
7.3.4 Fylkkadikki sámepolitihkalaš fáddábeaivvit.....	18
7.3.5 Hospiteren Sámedikkis.....	19
7.4 Galben ja nammaaddin.....	19
7.4.1 Sámegielnamahusat ja sámegielgalben guovddášhálddahas	19
7.4.2 Sámegielnamahusat ja sámegielgalben joatkkaskuvllain.....	20
7.4.3 Sámegielnamahusat ja sámegielgalben bátnedivššohagain	22
7.4.4 Namahusat politihkalaš dásis	24
7.4.5 Dárogiel ja sámegiel namaid konsekveanta geavaheapmi	25
7.4.6 Mearridit čállinvuogi sámegielbáikenamaide ja namaid fylkkasuohkana doaimmaide	25
7.5 Diehtujuohkin.....	25
7.5.1 Diedáhusat ja almmuhusat	25
7.5.2 Lágat/Njuolggadusat/Skovit.....	26
7.5.3 Bajimusas reivviin, gráfalaš iešláhki, reivedoavnnjit jnv.	26
7.5.4 Plánat/gihppagat/deaddileamit	27
7.5.5 Interneahhta.....	27
7.6 Áššemeannudeapmi ja čoahkkingiella	27
7.6.1 Reivvet mat bohtet sisa ja maid sáddet olggos.....	28
7.7. IT-vuogádagat ja sámegiel čálamearkkat.....	28
7.7.1 SamIT ja sámegiel čálamearkačoahkki	29
8. Váidinortnet.....	29
Mildosat.....	30

1. Álgu

1.1 Ruovttoluottageahčastat

”Sámegiela ja sámii kulturgealbbu doaibmaplána 2002-2004” dohkkehuvvui juovlamánus 2001. Plána lei áigodahkii 2002-2004, ja maŋŋá lea fylkkaráđđi dan ođđasit árvvoštallan. Plána čuovvovuvui duohtavuodas 2003 rájes, dallego sámii giellakonsuleanta álggii virgái.

“Ovttasbargošiehtadus gaskal Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana” geatnegahtá Romssa fylkkasuohkana čuovvovui doaibmaplána. Olu dain doaibmabijuin leat čađahuvvon ja ođđa dárbbut leat čuožžilan, ja danne lea dál dárbu ođđa plánii.

Sámediggi, mii jahkásaččat juolluda ruđaid sámelága giellanjuolggadusaid čuovvoleapmái, gáibida ahte Romssa fylkkasuohkan ráhkada strategiiaplána mas leat konkreta doaibmabijut. Doarjaga ulbmil lea gáhttet, nannet ja ovddidit sámegiela almmolaš hálddašeamis. Sámedikki bajitdási mihttomearri lea ahte suohkanhálddašeapmi galgá leat dievaslaččat guovttegielat, nu ahte sámegiela ja dárogielagat ožžot ovtaárvosaš bálvalusaid. Guovttegielalašvuodadoarjaga galgá maiddáid dáhkidit ovttaskas olbmuid vuoigatvuođaid sámelága giellanjuolggadusaid ektui.

Sámii gažaldagat leat hui bures integrerejuvvon fylkkadikki dábálaš plánaide ja deatleamos fylkkasuohkana áššegirjiit leat jorgaluvvon sámegillii báberhámis dahje biddjon nehttii. Fylkkasuohkan leat maid ožžon gráfalaš iešlági mii mielddisbuktá ahte fylkkasuohkana gráfalaš iešlágis lea namma guovtti gillii: dárogillii ja sámegillii. Dát čuovvu maiddáid das ahte Sturradiggi lea buorrindohkkehan ahte Romssa fylkkas lea almmolaš namma sihke dárogillii ja sámegillii. Leat maiddáid čađahan kurssaid sámii kulturgealbbus, sihke dábálaš kurssaid ja erenoamáš etahtáid ovddas. Oahpahusetáhtas lea dahkkon sturát gealbolokten joatkkaskuvllaid oahpaheddjiid ektui.

1.2 Váldovuoruhansuorggit

Vaikko sámii gažaldagat leat hui bures integrerejuvvon fylkkasuohkana organisašuvnnas ja fylkkasuohkana plánaide, lea ain dárbu sierra plána guovtti váldosuorgái:

1. *Sámegiella (doahttalit geatnegasvuođaid mat čuvvot sámelága giellanjuolggadusain).*
2. *Sámii kulturmáhttu, viiddis mearkkašumis, bargiid ja politihkkariid ektui.*

Dát strategiiaplána lea bajitdási plána mii guoská olles fylkkasuohkanii, maid sáhtá čuovvovui ja/dahje integreret daid iešguđetge fylkkasuohkana doaimmaid plánaortnegiin.

1.3 Strategiiaplána mas leat konkreta doaibmabijut

Sámediggi fuomášuhtá erenomážit ahte fylkkasuohkanis lea geatnegasvuohta geavahit guovttegielalašvuodadoarjaga nannet sámegiela, ja ahte fylkkasuohkan

ráhkada giellaplánaid main bohtá čielgasit ovdan mo fylkkasuohkan áigu bargat nannet sámegiela ovddasguvlui.

Sámediggi gáibida jahkásaš raporterema ja rehketoalu movt guovttegielalašvuodoarjja geavahuvvo, mii láchčá dili plánavuđđui. Raporteremis galgá čielgasit bohtit ovdan:

1. Movt ruhtadoarjagat leat ovdánahtttán sámegiela oppalaččat fylkkasuohkanis?
2. Makkár fáaldagat leat fylkkasuohkanis sámelága giellanjuolggadusaid ektui, ja makkár konkrehta doaibmabijut leat čađahuvvon? Movt muđui lea guovttegielalašvuodoajuolludeapmi geavahuvvon?
3. Makkárat ledje doaibmabijuid bohtosat (vrd. 1. ja 2. čuoggáid)
4. Árvvoštallat sámegiela dili fylkkasuohkanis.
5. Oppalaš evalueren. Guovttegielalašvuodoajuolludeapmi ja dan geavaheapmi diimmá plána ektui.
6. Movt fylkkasuohkan áigu buoridit fylkkasuohkana gielladili, ja ovdánahttit sámegiela čalmmusteami ja geavaheami, ja movt áigu fylkkasuohkan geavahit bohte jagi juolludeami?

Romssa fylkkasuohkana mielas lea lagaš gaskavuohta gaskal sámegiela ja sámi kulturgealbbu, ja ahte lea lunddolaš ráhkadit integrerejuvvon plána sihke sámegielas ja sámi kulturgealbbus. Fylkkadiggi bidjá jahkašaččat ruđaid čuovvolit sámegiela ja sámi kulturgealbbu.

Dán oktavuodas ođđasit definerejuvvo ovddeš doaibmaplána strategiiaplánan mas lea gullelaš doaibmabidjooassi. Fylkkaráđđi ođđasit árvvoštallá doaibmabidjooasi jahkásaččat.

Etáhtat ledje bovdejuvvon mielde prosessii veahkkin ráhkadit dán strategiiaplána, muhto leamaš hui unnán beroštupmi dasa. Dát strategiiaplána lea ovttasbargu gaskal diehtujuohkinguovddáža ja fylkkaráđđiheaddji kantuvrra.

Plána sáddejuvvo gulaskuddamii etáhtaide ja guovddážiidda, ovdal go fylkkaráđđi loahpalaččat meannuda dan. Fylkkadiggi lea ovddežis dohkkehan doaibmaplána, muhto dat ii oro šat dárbašlaš maŋŋágo álggaheimmet parlamentarisma, danne go strategiiaplána lea oaivvilduvvon fylkkasuohkana organisašuvdnii.

Fylkkadiggi oažžu jahkásaččat dán plána čuovvoleami válđočuoggáid go giedahallá Sámedikki ovttasbargošiehtadusa stáhtusraportta.

2. Vuodđu

2.1 Láhkvuodđu

Romssa fylkkasuohkana politihka sámegiela ja sámi kultuvrra ektui galgá ain leat álbmotlaš láhkavuodđu ja riikkaidgaskasaš eamiálbmotvuoigatvuođaid mielde, seammás go fylkkasuohkan hábme sierra iešheanalís politihka dain surggiin.

Muhtin lágat, nugo sámelága giellanjuolggadusat, leat vuollerádjenjuolggadusat, ja fylkkasuohkan sáhtta válljet váldit badjelassas eanet geatnegasvuodá go láchka gáibida. Dat bohtá ovdan dán plánas.

2.1.1 Sámelága giellanjuolggadusat

Sámelága giellanjuolggadusat leat doaibman ođđajagimánu 1. beaivvi 1992 rájes ja gustojit maiddá Romssa fylkkasuohkanii. Giellanjuolggadusaid váldoulbmil lea sealluhit ja ovddidit sámegeiela, dakko bokte ahte nannet sámegeiela geavaheami almmolaš oktavuodain. Láhka bidjá sámegeiela ja dárogeiela ovttá dássái mearriduvvon hálddašanguovllus.

Sámegeiela hálddašanguovlui gullet Guovdageainnu, Kárášjoga, Deanu, Unjárgga ja Porsárggu suohkanat Finnmárkkus, Gáivuona suohkan Romssa fylkkas ja Divtasvuona suohkan Nordlándda fylkkas. Sámelága giellanjuolggadusat gustojit velá Finnmárkku fylkkagildii, Romssa fylkkasuohkanii ja dál maiddá Nordlándda fylkkasuohkanii. Muhtun njuolggadusat gustojit maid Romssa universitehtii ja eará stáhta orgánaide.

Romssa fylkkasuohkan galgá doahttalit sámelága giellanjuolggadusaid § 3-1, čuoggáid 2. – 4.

2.1.2 Guđe fylkkasuohkana doaimmaide gusto láhka?

Sámelága giellanjuolggadusat lea vuollerádjenjuolggadusat ja Romssa fylkkasuohkan háliida dahkat eanet go maid vuollerádjenjuolggadusat gáibidit. Dán plána kapihtal 6 ja 7 buktet ovdan fylkkaráđi dulkoma dain gáibádusain mat leat Romssa fylkkasuohkanii ja maid fylkkasuohkan váldá badjelasas lassin vuollerádjenjuolggadusaide. Fylkkaráđi mearrida ahte sámelága giellanjuolggadusat gustojit dáidda fylkkasuohkana institušuvnnaide:

Fylkkasuohkana guovddášhálddahus:

- Buot etáhtat ja guovddážit

Bátnedearvvašvuodabálvalus:

- Buot bátnedearvvašvuodaguovllut Romssa fylkkas ja daidda gullevaš divššohagat

Joatkkaskuvllat:

- Buot joatkkaskuvllat

Politiikkalaš dássi:

- Romssa fylkkasuohkana politiikkariin leat vuoigatvuohta oažžut dulkoma ja galget sáhttit ovddidit áššiid sihke dárogillii ja sámegillii, njálmálaččat ja čálalaččat. Áššiid mat ovddiduvvojit sámegillii galgá giellakonsuleanta jorgalit.

2.1.3 Láhka geavahusas

Dát mearkkaša ahte go Romssa fylkka ássit váldet oktavuodá, dás maiddá sii geat ássat sámegeiela hálddašanguovllus, de galget fylkkasuohkana ásahusat:

- almmuhit sámegillii (maiddá galbema)
- jorgalit njuolggadusaid ja skoviid sámegillii
- fállat dieđuid sámegillii neahttasiidduin

Ásahusat galget viidáseappot:

- addit bálkáhuvvon oahpahušvirgelobi oahpahallat sámegeiela go orgánas lea dárbu dakkár máhttui

- sáhttit bálvalit álbmoga sámegillii nu ahte:
 - Buot organisašuvdnaovttadagat galget sáhttit vástidit čálalaččat sámegillii. Jus dárbašlaš sámegielgealbu ii gávdno, de galgá bálvalusa sáhttit oastit dahje jearrat giellakonsuleanttas veahki.
 - Davvi-Romssa bátne dearvvašvuodaguovllu bátne divššohagat ja Ráissa ja Skániid joatkkaskuvllat galget sáhttit bálvalit sámegillii njálmmálaččat bargosajis. Jus ii leat sámegielgealbu, de galget ráhkadit dulkonrutiinnaid ovttas giellakonsuleanttain.

Juohke institušuvnnas/skuvllas/etáhtas lea alddis ekonomalaš ovddasvástádus čuovvolit dáid njuolggadusaid. Lea vejolaš ohcat ruhtademiid gč. kap. 5.4.

Fylkkaráđđi sáhtta gaskaboddosaččat čoavdit institušuvnnaid dán gáibádusain. Dákkár čoavdináššis ferte vuos giellakonsuleanta buktit iežas oainnu. Jus ohccojuvvo gaskaboddosaččat čovdot sámelága giellanjuolggadusaid gáibádusain, de galgá maddái Sámedikkis leat vejolašvuoda buktit iežas oainnu.

2.1.4 Makkár sámegillii?

Sámegielas leat máŋga suopmana. Muhtimat válljejit gohčodit daid iešguđetge suopmaniid sierra giellan.

Romssas lea davvisámegiella áidna suopman mii árbevirolaččat lea geavahuvvon. Ođđa áiggis leat bohtán sirddolaččat fylkii main leat eará suopmanat/gielladuogážat, omd. julev- ja lullisápmelaččat.

Romssa fylkkasuohkan oaivvilda ahte sámegiella dán strategiiaplánas lea davvisámegiella.

Joatkkaskuvllaid sámegieloahpahuš gullá joatkkaskuvllaid oahpahuš lága vuollái.

2.1.5 Báikenammaláhka

Báikenammaláhka mii lea beaiváduvvon miessemánu 18. b. 1990 (mielddus 2) mearrida nammageavaheami dain báikkiin maid sáhtta kártii bidjat. Romssa fylkkas leat máŋga báikkis sámii dahje suomasogalaččaid namat njálmmálaš anus, muhto eai leat čálalaš anus.

Dain báikkiin main ii leat mearriduvvon sámegiel čállinvuohki sáhtta almmolaš orgána cegget nammaášši vai čállinvuohki mearriduvvo (§ 6).

Go báikkis lea mearriduvvon čállinvuohki, de galgá almmolaš orgána geavahit mearriduvvon nama juohke oktavuodas (§ 3). Namalassii galbbain, čujuhuslisttuin j.e.

Go lea sáhka fylkkasuohkana geainnuin ja huksehusain, de fylkkasuohkan ieš mearrida daid namaid (§ 6).

2.1.6 Nammaláhka

Nammaláhka mii lea beaiváduvvon geassemánu 7. b. 2002 mearrida ovdanamaid ja goargguid geavaheami.

Daid maŋimuš áiggiid leat šaddan dábalaš ahte sápmelaččat atnigohtet sámegiel namaid, sihke ovdanama ja goarggu. Dávja leat namain maddái sámegielbustávat.

2.1.7 Sámegiel báikenamaid ja namaid geavaheapmi Romssa fylkkasuohkanis

Lea gáibádus ahte sámegiel báikenamat ja sámegiel ovdanamat ja goarggut galget čálloš riektá fylkkasuohkana doaimmain.

Buot fylkkasuohkana doaimmain lea ovddasvástádus aktiivvalaččat čuovvolit báikenammalága ja nammalága. Geahča kapihtal 7.7 IT-vuogádagat ja sámegiel čálamearkkat.

2.2 Fylkkasuohkana plánavuoddu

Romssa fylkkasuohkana politihka sámegiela ja sámi kultuvrra ektui galgá heivet oktii álbmotlaš ja riikkaidgaskasaš eamiálbmotrivttiin, ja dábálaš sámeapolitihkain.

Dát galgá váldot vuhtii buot fylkkasuohkana plánain, maiddá siskkáldas doaibmaplánain, gealboplánemiin jnv.

Eaktuduvvo ahte sámegiela ja sámi kulturgealbbu vuhtiiváldin integrerejuvvo fylkkasuohkana plánaide nugo dán plánas boahtá ovdan.

Diehtujuohkinguovddážiis lea sámeziel máhttu ja sámi kultur máhttu.

Fylkkaráđijodiheddji kantuvrras lea gealbu fylkkasuohkana sámeapolitihka rievttálaš ja politihkalaš vuoddu ektui.

2.2.1 Ovttasbargošiehtadus gaskal Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana

Ovttasbargošiehtadus Sámedikkiin dahkkui vuosttaš geardde 2002. Šiehtadus mielddisbukta jahkásaš ovttasbargočoahkkimiid ja ođđa árvoštallama dárbbu mielde. Jahkásaš raporteremis galget leat váldoasit buot bargguin mat leamaš sámezielas ja sámi kulturgealbbus.

3. Dilálašvuoda čilgehus

Dás lea oanehaččat čilgejuvvo sámegiela ja sámi kulturgealbbu dilálašvuoda fylkkasuohkana organisašuvnnas álgogeahčen 2007.

3.1 Fylkkasuohkan ja giellanjuolggadusat

3.1.1 Giellakonsuleanta

Romssa fylkkasuohkan ásašii sámi giellakonsuleantavirggi njukčamánu 2003. Giellakonsuleanta galgá vuos bálvalit olles fylkkasuohkana, muhto mihttomearri lea ahte juohke etáhtas ja institušuvnnas galgá leat sámezielgealbu vai sáhttet ieža vástidit sámegillii ja bálvalit olbmuid sámegillii go sii dan dahttot, gč. kapihtal 2.

3.1.2 Almmolaš namma sámegillii ja dárogillii

Romssa fylkkasuohkan háliida oainnusin dahkat sámegiela, ja ozai cuoŋománu 2003 buorrindohkkehit ahte Romssa fylkkas lea almmolaš namma sihke dárogillii ja sámegillii. Dán buorrindohkkehii Sturradiggi geassemánu 2006. Almmolaš namma guovtti gillii galgá leat sihke reivviid bajimusaš, reivedovnnjiin, čujuhuslisttuin jnv. Dárogiel namahus lea álo vuosttažiin. Oktilaš teavsttain geavahuvvo dat nammahápmi mii lea dan guoskevaš gielas. Fylkkasuohkan rievdadii 2003 grafálaš iešlági ja lea dan rájes geavahan logo mii lea guovtti gillii jnv.

3.1.3 Galben ja namahus sámegillii

Kapihtal 7.4 ovdanbuktá galbenplána mii lea čađahuvvome, dás vuolábealde namuhuvvo makkár vistit juo leat galbejuvvon sámegillii/ main juo lea sámegiel namahus. Plána dárkkistuvvo jahkásaččat jahkásaš ohcamiid ektui ja muđui go rievdatat organiserema, ođđa huksenprošeavttaid ektui jnv.

3.1.4 Almmuhusat

Diehtujuohkinguovddáš lea šiehtadan ahte buot fylkkasuohkana almmuhusat mat almmuhuvvojit Nordlys-aviissas maiddái almmuhuvvojit sámegiel aviissas (Min Áigi). Dán mearrádusa mielde mearrida juohke doaibma mii galgá almmuhuvvot sámegillii. Gč. muđui kap. 7.5.1.

3.1.5 Fylkkasuohkana plánat

Deatleamos fylkkasuohkana áššebáhpárat omd. fylkkaplána, Romssa guovllolaš ovddidanprográmma, oahppokataloga, Romssa valástallan ja olggustallan doaibmaplána áigodahkii 2004-2007 ja álbmotdearvvašvuođa doaibmaplána "Šaddat buorebut" ja ovttasbargošiehtadus gaskal Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana leat jorgaluvvon sámegillii ja gávdnojit prentejuvvon hámis ja nehtas.

Fylkkasuohkana jahkedieđáhus ja jahkásaš guovllolaš ovddidanprográmma leat jorgaluvvon sámegillii ja biddjon nehttii. Muhtin prentejuvvon plánain leat dušše dat oasit jorgaluvvon sámegillii mat erenomážit leat sámi dilálašvuođaid birra (sihke prentejuvvon hámis ja nehtas).

Fylkkadiggedieđáhusat maid fylkkaráđđi ráhkada galget jorgaluvvot sámegillii 2007 rájes.

3.1.6 Sámegiella fylkkasuohkana neahttasiidduin

Kulturnett Troms-neahttabáikkis leat sierra sámegielsiiddu, ja dáid ođasmahttit dađisdaga.

Biblioteknett Troms-neahttabáikkis leat sámegielsiiddu. Lea maiddái ráhkaduvvon sierra gáldobagadus sámi girjerádjobálvalussii. Dat leat dárkkistuvvome. Leat bidjan virgái prošeaktajođiheaddji guovllolaš sámi girjerádjobálvalussii ja su kantursadji lea Ája Sámi Guovddážiis.

Nuorromssas.no lea sierra veršuvdna neahttabáikkis Ungitroms.no mii lea fylkkasuohkana deatleamos gulahallangaskaoapmi Romssa fylkka nuoraid ektui. Siidduid árvvoštallat 2007 vai oažžut lagat ovttasbarggu (sirdima) Infonorra.no-neahttabáikkiin.

Dál bargat oažžut sámegiel siidduid maiddái fylkkasuohkana almmolaš neahttabáikái. Muhtin jorgaluvvon dokumeanttat leat juo almmuhuvvon dain siidduin.

Eat leat vuos vuoruhan ásahit sámegiel siidduid Intraneahtas.

3.1.7 Sámegiel giellageavahus/giellaikkadeapmi

Romssa fylkkasuohkanis leamaš olgguldas giellaikkadeami, muhto eat leat čađahan iskkademiid ieža. Leat plánen čađahit giellaikkadeami. Iskkadeami galgá giellakonsuleanta dahkat čuovvovaš ásahusain: guovddášhálddahas, joatkkaskuvllain ja bátnedivššohagain.

Oppalaččat diehtit ahte leat hui unnán bargit geat hálddašit sámegeiela čálalaččat. Eanet olbmot hálddašit sámegeiela njálmmálaččat, muhto dán gealbbu eat leat álohii ávkkástallan bargooktavuođain.

Hui unna oasáš bargiin leat ožžon sámegeieloahpu. Ledje biddjon hui ollu návccat dasa dalle go fylkkasuohkanii gulai spesialistadearvvašvuodábálvalus. Dát vejolašvuolta ii leat dieđihuvvon bargiide daid maŋimuš jagiid.

3.2 Guovddášhálddahus

3.2.1 Geavahit sámegeiela čoahkkimiin jnv.

Sámegeiella ii geavahuvvo čoahkkingiellan Romssa fylkkasuohkanis, earret erenoamáš oktavuodain ja jahkásaš sámekonferánssas, mii simultandulkovuvvo. Áššebáhpárat eai jorgaluvvo sámegeillii. Ii oktage politihkar leat dássáži sávvan geavahit sámegeiela čoahkkingiellan iige danne leat ásahuvvon čoahkkindulkonbálvalus.

3.2.2 Gealbu sámegeielas ja sámi kultuvrras

Romssa fylkkasuohkanis leamaš sámekonsuleanta 1994 rájes, ja son álggahii systemáhtalaš barggu ovddidit sámegeiela ja kultuvrra. Virggi ovddasvástádussuorgi lea dál oassi fylkkaráđijodiheddji kantuvrras.

2003 rájes leamaš sierra sámi giellakonsuleanta virggis, virgi mii nanne vejolašvuoda čuovvolit barggu sámegeielain ja kultuvrrain organisašuvnnas.

Leat čađahan stuorát ja unnit prošeavttaid erenomážit sámi gealbbus bargiid várás.

Systemáhtalaš barggu čađa 1994 rájes lea máhttu ja gealbu sámi áššiin ja sámi dilálašvuodain guovddášhálddahusa bargiid gaskkas nannejuvvon.

Ovttasbargošiehtadusas Sámedikkiin lea leamaš stuorra mearkkašupmi. Dál leat goitge jotkkolaš ovddidanbargu, sihke boađu ja ovdáneami dáfus dárbbášuvvo gealbolokten. Lea ain stuorra erohus bargiid gealbbus dán suorggis ja hástalus lea bargooktavuođas ávkkástallat dan gealbbu mii áin gávdno.

Ii oktage guovddášhálddahusas leat dieđihan iežas sámegeiel giellakursii.

3.3 Joatkkaskuvllat

Joatkkaskuvllaid ektui lea čađahuvvon erenoamáš prošeakta áigodagas 2004-2006 maid ruhtadedje Sámediggi ja Romssa fylkkasuohkan. Lea ráhkaduvvon sierra prošeaktaraporta¹.

Ráissa joatkkaskuvla, Skániid joatkkaskuvla ja Vuotnasiidda joatkkaskuvla válljejuvvojedje pilotskuvlan, muhto prošeavttas leat buot joatkkaskuvllat leamaš mielde. Buot skuvllain leamaš kursabeaivi prošeavtta birra/integreret sámi fáttáid oahpahussii, muhtin skuvllain leamaš erenoamáš doalut guovvamánu 6. beaivvi ektui ja bealli dáin skuvllain leamaš fáddávahkku sámi kultuvrra birra.

Leat ovddidan ođđa oahpahusfálaldagaid máŋgga joatkkaskuvllas, sullii 100 oahpaheaddji leat váldán fágaerenomáš lassioahpahusa ja sullii 30 oahpaheaddji leat čađahan dahje čađaheamen joatkkaoahpahusa (eanet go jahkebeale). Measta

¹ "Prošeavtta loahpparaporta sámi kulturamáhttu Romssa fylkka joatkkaskuvllain. Guovvamánus 2006." Geahča maidái www.tromsfylke.no/gammen eanet dieđuid prošeavtta birra.

buot skuvllat barget dál ulbmillaččat integreret sámi kultur máhtu mángga lahkai. Bargu joatkašuvvo vaikko prošeakta lea loahpahuvvon.

Prošeakta lea hui bures lihkestuvvan, muhto lea heiven buoremusat dábbalaš oahpposuorgefágii. Romssa fylkkasuohkan háliida danne čađahit sullasaš prošeavtta, "SAFYL", njuolgut fága- ja fidnooahpahusa guvlui, gos leat áibbas eará hástalusat go dan bajábeal namuhuvvon prošeavttas. Prošeakta álggahuvvo gaskamuttos 2007.

Lassin namuhuvvon prošeavtta leat skuvllat ieža bargan mánggalágan sámi fáttáiguin ja muhtin oahpaheadjit leat ovddežis ožžon stipeandda vai ožžot oahpahusgealbbu sámegeielas. Máhttolokten bidjá ođđa gáibádusaid integreret sámi fáttáid oahpahussii.

3.4 Bátnedivššohagat

Ovdal 2006 ii leat čađahuvvon systemáhtalaš bargu sámegeielas ja kulturgealbbus earágo galbenbarggut. 2006 čađahuvvui beaivekursa sámi kulturgealbbus mii lei erenoamážit hábmejuvvon bátnedivššohagaávváid. Ulbmil seminárain lei geahččat movt bátnedivššohagaávváid galgá áimmahuššat sámi álbmoga Romssa fylkkas. Ea. ea geahčaimet vásáhusaid sullasaš bargguin Finnmárkkus. Lea plánejuvvon sullasaš kursa juohke nuppi jagi.

Nu guhkás go mii dovdat ii leat ovttaga bátnedivššohagas gealbu sámegeielas iige oktage sáhte bálvalit sámegeielas ii njálmmálaččat iige čálalaččat.

Galbenlistu lea kapihtalis 3.1. Leat vuosttažettiin fylkkasuohkana váldogalbbat mat lea bátnedivššohagaid olggobealde mat galget galbejuvot goappašiid gillii.

4. Gustoviidodat ja ulbmil

4.1 Gustoviidodat

"Sámegeiela ja sámi kulturgealbbu strategiiaplána" gusto buot fylkkasuohkana doaimmaide. Dat mearkaša olles fylkkasuohkana oktán guovddášhálddahasain, joatkkaskuvllaiguin, bátnedivššohagaiguin ja buot bargiiguin buot dásiin. Ođđa strategiiaplána gusto maiddá politihkalaš dássái. Seammás eaktuda fylkkasuohkan ahte strategiiaplána gustogohtá buot ođđa bargguide mat biddjojit fylkkasuohkana vuollái.

Strategiiaplána galgá leat láidesteaddjin daidda doaimmaide/ásahusaide mat eai leat njulgestaga fylkkasuohkana doaimmat, muhto mat ožžot *bistevaš* doaimmaruđaid fylkkasuohkanis. Doarjjavuostáiválddiide galgá dát dieđihuvvot erenoamážit.

4.2 Ulbmil

Sámegeiela ja sámi kulturgealbbu strategiiaplána galgá:

- Čilget Romssa fylkkasuohkana politihka:
 - sámegeiela geavaheami ektui
 - fylkkasuohkana sámegeielgealbbu ektui
 - fylkkasuohkana sámi kulturgealbbu ektui

- Leat vuodđun meroštit man olu stáhtalaš guovttegielalašvuodaruđaid fylkkasuohkan dárbbáša Sámedikkis ja mo fylkkasuohkan áigu bargat nannet sámegiela ja sámi kulturgealbba.
- Čuovvolit ovttabargošiehtadusa gaskal Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana.
- Leat vuodđun meroštit man olu fylkkasuohkana ruđat dárbbášuvvojit loktet gealbba sámegielas ja sámi kultuvrras.

5. Ruhtadeapmi

5.1. Stáhta guovttegielalašvuodaruđat

Olahan dihte sámelága giellanjuolggadusaid mihttomeriid juohká stáhta guovttegielalašvuodaruđaid. Ortnege hálddaša Sámediggi. Guovttegielalašvuodaruđaid ulbmil leat seilluhit, nannet ja ovddidit sámegiela geavaheami almmolaš ásahusain. Sámedikki bajitdási mihttomearri lea ahte fylkka hálddašeapmi šaddá guovttegielagin, vai sámegielašgeatnu ja dárogielagat ožžot seamma árvosaš bálvalusaid fylkkasuohkanis.

Romssa fylkkasuohkan lea jahkásaččat ožžon guovttegielalašvuodaruđaid Sámedikkis. Romssa fylkkasuohkan lea maŋimuš jagiid ožžon sullii 1,2 miljon ruvnno. Sámediggi mearrida jahkásaččat juolludemiid eavttuid. Sámedikki ruhtadeapmi sáhtá geavahuvvot ea.ea. almmuhemiide, almmuhusaide, njuolggadusaid/skoviid/plánaid jorgalemiide ja prentemiidda, Internehtii, galbemiidda, lassigoluide go lea almmolaš namahus guovtti gillii, sámegiela oahpahusbijuide.

Sámedikki ruhtadeapmi eai sáhte geavahuvvot njuolgut joatkkaskuvlla oahpahusa oahpahusgoluide.

5.2 Fylkkasuohkana ruđat

Lea ovttamielalašvuotta gč. Ovttasbargošiehtadusa Sámedikkiin ahte galgá leat dássedeaddu gaskal guovttegielalašvuodaruđaid ja fylkkasuohkana bušeahhtaruđaid dán ulbmili.

Fylkkadiggi lea jahkásaččat juolludan sullii 670.000 ruvnno, ja dasa lassin lea jahkásaččat várrejuvvon 100.000 ruvnno bargiidpolitihkalaš ruđain. Fylkkasuohkana ruđat sáhttet geavahuvvot sihke sámegillii ja sámi kulturgelbui. Eaktuduvvo maidái ahte daid iešguđetge doaimmaid dábálaš bušeahhtat geavahuvvojit sámi doaimmabijuide.

Eat leat ráhkadan oppalašgeahčastaga das man olu hálldahuslaš návccaid geavahit sámegiela ja sámi kulturgealbba bargui, muhto dát lea hui stuorra bargosuorgi. Navdit ahte dat oktiibuot dahká eanetgo ovttas bargu lassin giellakonsuleantta bargui.

5.3 Ruhtahálddašeapmi

Ruđat juolluduvvojit fylkkasuohkana doaimmaide jahkásaš ohcama vuodul gč. kap.

5.4. Leat fylkkaráđđi mii dahká loahpalaš ruhtamearrádusa. Fylkkaráđis lea dien

láhkai vejolašvuohta váikkuhit fylkkasuohkana politihka ja dán láhkai ovddidit sámegiela ja sámi kulturgealbbu.

Ruhtahálddašeami, dás ohcanáigemeriid almmuheapmi ja raporterren, hálddaša kulturetáhtta ja giellakonsuleanta lea áššemeannudeaddji.

2007 rámmajuohkin:

Lea vuhtii váldon ahte Sámedikki juolludeamit galget mannat sámegiela guovttegielašvuođa nannemii, ja fylkkasuohkana ruđat sáhttet geavahuvvot sihke guovttegielalašvuhtii ja sámi kulturgelbui.

Fylkkaráđđi lea bidjan čuovvovaš rámmajuohkima vuodđun 2007 ruhtajuolludemiide:

Doaibmabijut	2007
Giellakonsuleantavirgi	525.000
Almmuheamit, almmuhusat	115.000
Njuolggadusaid/skoviid/plánaid/interneahta jorgalusat/prentemat	325.000
Galben	200.000
Lassigolut almmolaš namma guovtti gillii	227.000
Sámegiela oahpahusbijut ja ávdnasat	234.000
Sámi kulturgealbbu oahpahusbijut ja ávdnasat	338.000
Submi	1.964.360

Fylkkaráđđi sáhtta rievdat rámmajuohkima jagis jahkái dárbbuid ja ruhtademiid mielde.

5.4 Jahkásaš ruhtaohcan čuovvolit strategijaplána

Fylkkasuohkana doaimmat sáhttet ohcat ruđaid čuovvolit sámelága giellanjuolggadusaid dán strategijaplána vuodul. Ohcan sáddejuvvo giellakonsulentii kulturetáhtas. *Ohcanáigemearri lea juovlamánu 14. b. juohke jagi.* Ohcamat mat bohtet maŋŋá dán dáhtona eai váldo vuhtii. Juolludeamit mearriduvvojit dábálaččat čuovvovaš jagi guovvamánus.

Ruhtahálddašeapmi daid maŋimuš jagiid leamaš sullii 2 miljon ruvnno.

Dat ásahusat mat leat ožžon ruđaid galget sáddet rehketoalu ja raporteret diehtujuohkinguovddážii mo ruđat leat geavahuvvon. *Raporterenaigemearri lea ođđajagimánu 25. b. juohke jagi.*

Ásahusat mat leat ožžon ruđaid galget ásahit sierra prošeaktanummara.

Fuomáš ahte ruđat dábálaččat eai sáhte fievriduvvot nuppi jáhkái, ruđat galget geavahuvvot seamma jagi go juolluduvvojit. Jus doaibmabijut mannet máŋggaid jagiid badjel, de ferte čielgasit bohtit ovdan man stuora ohcansubmi lea juohke earkil jagi. Máŋgga jagáš prošeavttat meannuduvvojit badjel máŋggaid bušehttajagiid.

5.4.1 Gáibádusat ohcamii

Dat ulbmilat madda ohccojuvvo doarjja, fertejit váldit vuođu dán strategiijaplánas. Doaibmabijut mat leat olggobealde dán strategiijaplána fertejit erenoamážit ákkastallojuvvot.

Ohcamušas ferte buktit ovdan makkár doaibmabijuide áigu geavahit ruðaid, doaibmabiju/-bijuid lagabut čilget, sierra bušeahhta doaibmabidjui/juohke áidna doaibmabidjui, čađahanáigeplána, oktavuođaolmmoš, ovttasbargoguoimmit, ja movt doaibmabidju váikkuha sámegeiela dahje sámi kulturgealbbu dillái. Elektrovnnalaš ohcanskovvi ja bagadusskovvi lea olámuttos kulturetáhta intraneahhtasiidduin ohcanjagi 2008 rájes.

5.5. Sámi álbmotbeaiví² (guovvamánu 6. b.)

Romssa fylkkasuohkan vállje jahkásaččat muhtun báikki Sámi álbmotbeaivvi, guovvamánu 6. b., váldodoaluide. Buot fylkkasuohkana ásausat sáhttet ohcat lágidity doaluid gč. áigemeiid kap. 5.4. Lea várrejuvvon gitta 40.000 ruvno Sámi álbmotbeaivvi váldodoaluide. Fylkkaráđđi ávžžuha buot fylkkasuohkana ásausaidd čalmmustahttit Sámi álbmotbeaivvi. Ásausat ieža mearridit mo dan dahket.

Virgelohpenjuolggadusaidd mielde sáhttit addit čálgovirgelobi gitta guokte beaivvi ávvudit Sámi álbmotbeaivvi. Virgelohpi dábálaččat ii addo jus ásausas alddis leat Sámi álbmotbeaivedoalut.

Geavahit sámi leavvga lea bures sajáiduvvan fylkkasuohkana leavganjuolggadusaide. Buot fylkkasuohkana ásausat galget levget sámi leavvgain guovvamánu 6. b. Lassin dán mearrádussii mearrida doaibma ieš goas geavaha sámi leavvga, gč. leavganjuolggadusaidd.

6. Mihttomearit

Lea biddjon gudneáŋgiris mihttomearrehámádat, mii boahhá váldit áiggi ovdal ollašuvvá. Árja daidd mihttomeariidd ektui čilgejuvvojit doaibmabidjooasis, maid fylkkaráđđi árvvostallá ođđasit juohke jagi. Man muddui leat juksan mihttomeariidd boahhá ovdan jahkásaš raporteremis Sámediggái.

Go leat mearridan mihttomeariidd ja doaibmabidjooasi, de leat váldán vuhtii ruðaid mat leat olámuttos, dás maddái stáhtalaš guovttegielalašvuođaruðat. Ollásit čuovvolit sámelága giellanjuolggadusaidd ja Sámedikki guovttegielalaš hálddahasulbmila, gáibidivččii olu eanet ruðaid go daidd ruhtademiidd maid dál juolluduvvojit.

Čuovvovaš mihttomeariidd bidjat Romssa fylkkasuohkana bargguide sámegeielas ja sámi kulturgealbbus:

Mihttomearri 1

Romssa fylkkasuohkan áigu oidnosii dahkat ja geavahit sámegeiela eanet go sámelága vuollerádjenjuolggadusat gáibidit.

² Romssa fylkkasuohkan lea dárogillii ovdal geavahan namahusa "Samefolkets dag". Orru riehta deattuhit ahte Sámediggi dárogillii gohčoda beaivvi "Samenes nasjonaldag".

Mihttomearri 2

Romssa fylkkasuohkana mihttomearri lea bálvalit olbmuid olles fylkkas sámegillii go sii dan dáhttot.

Mihttomearri 3

Romssa fylkkasuohkana bargit ja politihkkarat galget bures dovdat sámi dilálašvuodaid ja dakko bokte leat mielde ovddideamen máhtu sámi diliin muđui fylkkas.

7. Doaimbaidjooassi

Fylkkaráđđi galgá jahkásaččat árvvoštallat dán strategiiaplána doaimbaidjooasi ovdalگو almmuhit ruđaid strategiiaplána čuovvleapmái. Dán dahkat dábálaččat golgotmánus.

7.1. Bargiidpolitihkka ja gealboovddideamit

Vai čuovvolit álbmotlaš geatnegasvuodaid ja sierra sámeapolitihka fertešedje Romssa fylkkasuohkanis leat dihtomielaláš miellaguottut ovddidit sáme-giel- ja sáme-kultur-gealbbu ja oččodit olbmuid geain leat dákkár gealbu. Dát dárbu boahotá molsašuvvá ásaahas ásaahussii.

Diekkár doaimbaidjooassat ruhtaduvvojit stáhtaláš guovttegielalášvuodaruđaidiguin, fylkkasuohkana ruhtademiiguin čuovvolit dán strategiiaplána, guovddáš bargiidpolitihkalaš ruhtademiiguin ja juohke earjil doaimma rámmaiguin.

7.1.1 Gealboovddideamit

Sámegiela ja sámi kulturmáhtu gealbolokten ferte integrerejuvvot buot plánaide mat gullet gealbo- ja bargiidovddideamiide. Dát lea jođiheaddji ovddasvástáduš.

7.1.2 Gealbooččodeapmi

Romssa fylkkasuohkan dárbbáša sáme-gielgealbbu ja/dahje sámi kulturgealbbu buot doaimmain.

Ásaahas dárbbuid diekkár gelbui galgá árvvoštallat ođđaorganiseremiid oktavuodas, go almmuha dakkár virggiid mat juo gávdnojit ja go ásaahas ođđa virggiid. Galgá maiddái árvvoštallat movt dat vejolaččat galgá boahtit ovdan virgealmmuhusain.

7.1.3 Erenoamážit sámegiela birra

Romssa fylkkasuohkan ferte ovddidit ja ávkkástallat sámegiелgealbbu mii bargiin juo lea. Sámegiелgealbu maid ávkkástallat bargooktavuođas galgá leat okta árvoštallaneaktu bálkábidjamis.

Bálkáhuvvon oahpahusvirgelohpi oahppat sámegiela lea heivvolaš gaskaoapmi ásahusaide main eai leat bargit geain lea dákkár giellamáhttu. Sámelága giellanjuolggadusaid (§ 3-7) mielde lea bargiin vuoigatvuohta oažžut bálkáhuvvon oahpahusvirgelobi oahppat sámegiela go ásahus dárbbáša dakkár máhttu. Fylkkasuohkana ásahusaid ektui guoská dát álgovuolggalaččat buot bargiide. Dárbbu mielde galgá leat siskkáldas vuoruheapmi dan dihte go leat vátni ruhtajuolludeamit. Čuovvovaš doaimmaid bargit vuoruhuvvojit:

- Davvi-Romssa bátnedivššohagaid bargit
- Ráissa joatkkaskuvlla bargit ja **Vågsfjord** joatkkaskuvlla Skániid ossodaga bargit
- Guovddášhálddahausa bargit

Virgelohpi sámegiela lohkat ii galgga šaddat golahus eará virgelobiid ektui. Virgelohpi lohkat sámegiela vuoittáhallá gilvalettiin eará fágaiguin, ja danne fertešii sámegiela ektui leat erenoamáš movttiidahttin omd. oaniduvvon čatnanáigi dahje ii čatnanáigi obanassiige.

Bargiidpolitihkalaš njuolggadusaid, virgáibidjannjuolggadusaid ja virgelohpenjuolggadusaid fertešii guorahallat dainna jurdagiin ahte váldit vuhtii sámegiela ja sámi kulturgealbbu dili.

7.2 Erenoamáš sámegiелgealbu

Dassážiigo juksat mihttomeari ahte buot doaimmain galgá leat sámegiелgealbu, vai sáhttit vástidit ja bálvalit olbmuid sámegillii go olbmot dan háliidit, de fertet ásahit rutiinnaid geavahit dulkaid/jorgaleddjiid ja giellakonsuleantta. Dat lea juohke doaimma jođiheaddji ovddasvástáduš.

7.2.1 Sámegiella bátnedivššohagain

Sámelága giellanjuolggadusaid (§ 3-5) mielde lea sámi álbmogis viiddiduvvon vuoigatvuohta atnit sámegiela dearvvašvuođa- ja sosiálasuorggis.

Sus guhte háliida sámegiela atnit suodjalan dihtii beroštumiidis báikkálaš ja guovlulaš almmolaš dearvvašvuođa- ja sosiálalágádusain, lea vuoigatvuohta oažžut bálvalusa sámegillii.

Romssa fylkkasuohkana bealis guoská dát bátne dearvvašvuođabálvalussii. Gáibádušat doalahit sámelága giellanjuolggadusaid leat nappo garraset bátne dearvvašvuođabálvalussii. Fylkkabátne doaktáris lea ovddasvástáduš čuovvot mielde ahte gáibádušat čuvvojit.

7.2.2 Giellakonsuleanta

Sierra sámi giellakonsuleantavirgi ásahuvvui 2003. Virgi lea ortnega mielde biddjon diehtujuohkinguovddáži. Giellakonsuleanta galgá bálvalit olles fylkkasuohkana doaimmaid šiehtadusa mielde. Giellakonsuleanta sáhtá addit veahki dása:

- jorgalit ja dulkot

- dingot ja kvaliteahttasihkkarastit go geavahat olggobeale jorgaleddjiid
- hálddašit sámemediá
- almmuhemiide
- galbemiidda
- eará bargguide sámegiela ektui

7.2.3 Geavahit dulkkaid ja jorgaleaddjiid

Go geavahat olggobeale dulkkaid dahje jorgaleddjiid, de galgá vuhtii váldit daid dárbbášlaš kvaliteahttasihkkarastingáibádusaid. Giellakonsuleanta ráhkada listtu sámegiuldulkkaid ja jorgaleddjiid badjel ja sus leat maiddáid dulkon- ja jorgalanhaddelisttut.

7.2.4 Sámeielkursa

Gávdnojit mánggalágan oahpahusfálaldagat ja kurssat sámegielas. Dál sáhtá váldit vuodđoskuvlaoahpu, joatkkaoahpu, ollesolbmooahpu, fálaldagaid universitehtas ja allaskuvllain, sámi giellaguovddážiin, neahtas váldit oahpu jnv.

Giellakonsuleanta ja bargiidhoavda sáhttiba veahkehit gávdnat heivvolaš fálaldagaid daid dárbbuid mielde mat juohke eaŋkil doaimmas leat.

Giellakonsuleanta sáhtá maid ieš doallat giellakurssaid.

7.3 Sámi kulturmáhttogealbu

Buot fylkkasuohkana suorggit, bargit ja politihkkarat dárbbášit vuodđomáhtuid sámi kultuvrra, historjja ja otnáš servodaga birra. Daid iešguđetge doaimmaid ektui sáhtá leat dárbu eanet spesialiserejuvvon máhttui ja gelbui.

Árbevirolaččat eai leat oahpahusvuogádagat addán oahppiide máhtu sámi kultuvrra birra. Dat lea rievdamme, erenoamážit davvin, muhto ain virgáibidjja fylkkasuohkan bargiid geain ii leat erenoamáš máhttu sámi kultuvrra iige sámi gažaldagaid birra. Dat fertejit oazžut máhttoloktema vai sii sáhttet doaimmahit bargguideaset Romssa fylkkasuohkanis.

Dál gávdnojit muhtin erenoamáš oahpahusfálaldagat sámi kulturmáhtus. Daid fáallet Romssa universitehta ja Sámi allaskuvla. Diekkár fálaldagat, mat addet gealbbu ja mat sáhttet leat oassin grádastruktuvrras, sáhttet leat ávkkálaš čiekŋudeapmi juohke eaŋkil doaimma spesialiserejuvvon dárbbuid ektui. Ovdamearkka dihte leat olu oahpaheaddjit ja guovddášhálddahausa bargit čađahan sámi kulturmáhtu oahppofálaldaga Romssa universitehtas.

Romssa fylkkasuohkan leat mánggaid jagiid fállan kurssa sámi kulturmáhtus bargiide ja politihkkariidda. Dat leamaš dábálaš kurssat, masa juohkehaš sáhtá dieđihit iežas. Maŋŋa iežamet árvoštallamiid sáhttit dadjat ahte lea dárbu golmma lágan kurssaide sámi kulturmáhtus iežamet olis:

- Oahpástuvvankursa ođđa bargiide
- Fáddákursa bargiide/polihkkariidda
- Erenoamážit heivehuvvon kurssat/fáddábeaivvit eaŋkil doaimmaide

7.3.1 Oahpástuvvankursa ođđa bargiide

Geatnegahtton beaivekursu sámi kulturmáhtus ođđa bargiide. Okta kursabeaivi sámi dilálašvuodaid birra addá dieđuid ea.ea. daid áššiid birra:

- Oppalašgeahčastat sámegeiela badjel (Romssa fylkkas)
- Oppalašgeahčastat sámi historjjá badjel
- Oppalašgeahčastat sámi ásašaid, organisašuvnnaid ja Sámedikki badjel
- Sámi kulturhistorjjá iešvuodát
- Romssa fylkkasuohkana sámepolitihkka

Diekkár kursabeaivi dollojuvvo dábálaččat beaiveborramis beaiveborramii ja dat sáhttet sisttisdoallat mátkkiid, kultuvrralaš ovdanbuktimiid ja eará vai geasuhivččii oasseválddiid.

Kursa ruhtaduvvo bargiidpolitihkalaš ruđaiguin ja diehtujuohkinguovddáš hálldaša kurssa.

7.3.2 Fáddákurssat bargiide/polihkkariidda

Jahkásaččat dollojuvvo kursa iešguđetlágan fáttáin bargiide ja politihkkariidda. Kursa galgá leat movttiidahttin- ja ođasmahttinkursa sámi fáttáid birra ja kurssas lea vejolaš digaštallat dáid fáttáid bargiid iežaset bargodilálašvuoda ektui.

Kurssat ruhtaduvvojit bargiidpolitihkalaš ruđaiguin ja diehtujuohkinguovddáš hálldaša daid kurssaid.

7.3.3 Erenoamážit heivehuvvon kurssat/fáddábeaivvit earkil doaimmaide

Dárbbut sámi kulturmáhttui molsašuddet doaimmas doibmii. Leat čađahuvvon muhtin kurssat buot doaimmaid várás buriin bohtosiin. Dat guoská muhtin joatkkaskuvllaide ja bártneivššohagaide. Diekkár kursa/fáddábeaivvit sáhttet maiddá čađahuvvot guovddášhálldahusa etáhtain.

Juohke áidna doaibma sáhtta plánat diekkár kurssaid ieš dahje ovttaš giella-konsuleanttain. Doaibmabijut ruhtaduvvojit ohcama vuodul ruđaiguin mat leat biddjon dán plána čuovvoleapmái ja doaimma iežas rámmaiguin.

Joatkkaskuvllaid várás álggahuvvo prošeakta SAFYL 2007-2009, mii galgá integreret sámi kulturmáhtu fága- ja fitnooahpahussii. Dán suorggi kursadárbbut oktiheivehuvvojit dán prošeavtta ektui ovttaš oahpahusetáhta prošeaktajođihedjii.

7.3.4 Fylkkadikki sámepolitihkalaš fáddábeaivvit

Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana ovttašbargošiehtadusa ektui galgá čađahuvvot uhcimusat okta fáddábeaivi Sámedikki birra ja sámepolitihka birra fylkkadikki várás juohke fylkkadiggeáigodagas.

Fáddábeaivi sámi áššiid birra addá politihkkariidda vejolašvuoda ságaskuššat sámi gažaldagaid vuđoleappot ja viidát go ovttaskas áššiid meannudeami oktavuodas sáhtta. Dákkár fáddábeaivi čađahuvvo álgovuolggalaččat juohke áigodaga álggus ja dákkár fáddábeaivvi berret plánat ovttaš Sámedikkiin.

Go konstituere ođđa fylkkadikki lea deatalaš oahpahit fylkkadikki ođđa politihkkariidda áigeovuodilis sámi gažaldagaid birra.

Doaibmabijuid máksit fylkkadikki/politihkaroahpu dábálaš bušeahta badjel.

7.3.5 Hospiteren Sámedikkis

Sámedikki ja Romssa fylkkasuohkana ovttasbargošiehtadus addá bargiide vejolašvuođa hospiteret Sámedikkis. Hospiteren bistá dábálaččat 8 vahku, muhto sáhtta leat oanehat ja guhkit. Sihke doaimma jođiheaddji ja bargi ieš sáhttiba evttohit dákkár hospiterema.

Ortnet galgá leat heivehuvvon ja goappašat bealit ja ieš bargi galget dohkkehit ortnega. Báلكká ja eará goluid máksá bastevaš bargoaddi. Sámedikkis leat kantursajit mángga sajis riikkas ja váldohálddahus lea Kárášjogas. Sámediggi veahkeha háhkat orrunsaji.

7.4 Galben ja nammaaddin

Buot fylkkasuohkana visttit/huksehusat galget galbejuvvot dárogillii ja sámegillii. Váldogalben guoská buot visttiide. Muhtin doaimmaide/visttiide guoská viidát galben (gč. kap. 7.4.1 - 7.4.3).

Sámegillii galben lea deatalaš doaibmabidju mii oainnusin dahká sámelága giella-njuolggadusaid ulbmila, mii lea seailuhit ja nannet sámegiela dakko bokte ahte geavahit giela almmolaš oktavuodain.

Huksen- ja opodatguovddáš oktiiheiveha ovttasráđiid giellakonsuleanttain sámegielgalbemiid oážžun dihte oktilaš nammaaddima, rivttes čállinvuogi ja oktilaš galbageavaheami.

Galbengolut galget leat mielde ođđa visttiid huksengoluin ja ođasmahttingoluin. Sámegielgalbbat galget leat gárvásat oktanaga daid eará galbbaiguin.

Sámegielgalbengolut máksojit guovttegielalášvuodaruđaiguin. Dáid ruđaid hálddaša diehtujuohkinguovddáš. Doaimmaid dárbbut dieđihuvvojit guovttegielalášvuodaruđaid jahkásaš ohcamušaid oktavuodas (gč. kap. 5.4). Go ođđasit hukse/ođasmahtta dahkko dat jotkkolaččat.

Sámegielgalbema dilli ođđajagimánu 1. b. 2007 bohtá ovdan tabeallas mii lea vulobealde.

Váldonjuolggadussan galgá buot fylkkasuohkana huksehusain ja doaimmain leat sámegielnamma. Doaimmat main juo lea sámegielnamma leat ožžon dohkkehuvvot nama ovttasráđiid Sámedikkiin.

7.4.1 Sámegielnamahusat ja sámegielgalben guovddášhálddahusas

Čuovvovaš nammabidjan ja galben galgá čađahuvvot dárogillii ja sámegillii guovddášhálddahusas/Fylkkaviesus³ :

- Olggobeale galben
- Sisamanahaga/váldouvssa galben
- Heaissaid galben

³ Guoská fylkkasuohkana doibmii

- Etáhtaid/guovddážiid sisamanahagaid galben
- Kanturuvssaid galben dárbuid mielde (čielggaduvvo etáhtahoavddain)

Dilli ođđajagimánu 1. b. 2007:

Sámegiella	Dárogiella	Váldouvssaid galben	Kanturuvssaid galben
Fylkkaráđđi	Fylkesrådet	ok	ii
Fylkkasátnejođiheaddji	Fylkesordfører	ok	ii
Fylkkaráđijojiheaddji kantuvra	Fylkesrådsleders kontor	ii	ii
Plána- ja ealáhusetáhtta	Plan- og næringsetaten	ii	ii
Kulturetáhtta	Kulturetaten	ii	ii
Johtolatetáhtta	Samferdselsetaten	ii	ii
Oahpahusetáhtta	Utdanningsetaten	ii	ii
Bátnedivššohatetáhtta	Tannhelseetaten	ii	ii
Ekonomiija- ja hálddahusetáhtta	Økonomi- og administrasjonsetaten	ii	ii
Bargiid- ja organisašuvdnaguovddáš	Personal- og organisasjonssenteret	ii	ii
Dokumeantaguovddáš	Dokumentsenteret	ii	ii
Huksen- ja opmodatguovddáš	Bygg- og eiendomssenteret	ii	ii
IT-guovddáš	IT-senteret	ii	ii
Diehtujuohkinguovddáš	Informasjonssenteret	ii	ii
Ekonomiijaguovddáš	Økonomisenteret	ii	ii
Advokáhtakantuvra	Advokatkontoret	ii	ii

Olggobeale galben ii leat čađahuvvon sámegillii. Dat galgá čađahuvvot 2007.

Leat galben sámegillii sisamanahagaid ja heaissaid mat leat váldouvssa lahka (oppalašgeahčastattávvalat). Daid ođasmahttit dađistaga go leat organisašuvnnalaš rievdadusat. Etáhtaid sisamanahagaid leat plánen galbet čakčat 2007/giđđat 2008.

7.4.2 Sámegielnamahusat ja sámegielgalben joatkkaskuvllain

Buot Romssa fylkka joatkkaskuvllain galgá leat sámegielnamahus lassin dárogielnamahussii. Jus skuvllaid časkit oktii galgá ođđa namahus dohkkehuvvot oktanaga dárogillii ja sámegillii. Buot Romssa fylkka joatkkaskuvllat galbejuvvojit olggobealde dárogillii ja sámegillii (váldogalba).

Čuovvovaš skuvllat galget leat galbejuvvon sámegillii, maddái siskkabealde:

- Ráissa joatkkaskuvla
- Vågsfjord joatkkaskuvla, Skániid ossodat

Muđui mearridit skuvllat ieža (rektor) galbendárbuid, váldogalbba lassin.
Fylkkasuohkan háliida dahkat eanet go sámelága vuollerádjenjuolggadusat gáibidit.

Dilli ođđajagimánu 1. b. 2007:

Sámegillii	Dárogillii	Galben olgun	Galben siste
Ráissa joatkkaskuvla	Nordreisa videregående skole	Dahkkon	Dahkkon
Kongsbakkena joatkkaskuvla	Kongsbakken videregående skole	Dahkkon	li dahkkon
Vuotnabađa joatkkaskuvla	Finnfjordbotn videregående skole	Plánen 2007	li dahkkon
Gárgána joatkkaskuvla	Nordkjosbotn videregående skole	Plánen 2007	li dahkkon
Sálašvákki joatkkaskuvla	Tromsdalen videregående skole	Plánen 2007	li dahkkon
Rå joatkkaskuvla	Rå videregående skole	Plánen 2007	li dahkkon
Stangnesa joatkkaskuvla	Stangnes videregående skole	Plánen 2007	li dahkkon
Heggena joatkkaskuvla	Heggen videregående skole	Plánen 2007	li dahkkon
Skániid joatkkaskuvla	Skánland videregående skole	Dahkkon	Dahkkon
Høgtuna joatkkaskuvla	Høgtun videregående skole	Plánen 2008	li dahkkon
Sáččá joatkkaskuvla	Senja videregående skole	Plánen 2008	li dahkkon
Skiervá joatkkaskuvla	Skjervøy videregående skole	Plánen 2008	li dahkkon
Breivanga joatkkaskuvla	Breivang videregående skole	Plánen 2008	li dahkkon
Sállira joatkkaskuvla	Kvaløya videregående skole	Plánen 2008	li dahkkon
	Brevika videregående og Tromsø Maritime skole	Plánen 2009	li dahkkon

Fylkkadiggi lea áššis 08/07 – Lulli-Romssa ja Gaska-Romssa guovllu skuvllaid namma, mearridan čuovvovaš namahusa daid “ođđa” skuvllaide:

- Vågsfjord joatkkaskuvla
Skánit – Heggen
- Sis-Romssa joatkkaskuvla
Høgtun – Bardufoss – Vuotnasiida

Dáid skuvllaid háliidat sámegillii galbet nu johtilit go sámezielnamahus lea čielggas (2007).

Fylkkadiggi lea maiddá eaktudan ahte čuovvovaš skuvllat časkojit oktii:

- Romssa Maritiima skuvla ja Breivika joatkkaskuvla
- Ráissa joatkkaskuvla ja Skiervvá joatkkaskuvla
- Sálašvákki joatkkaskuvla ja Gárgána joatkkaskuvla

Dáid skuvllaid háliidat sámegillii galbet go fylkkadikki dohkkeha čađaheami/mearrida ođđa namahusa.

7.4.3 Sámezielnamahusat ja sámezielgalben bátnedivššohagain

Buot Romssa fylkka bátnedivššohagain galgá leat sámezielnamahus lassin dárogielnamahussii. Jus časkit bátnedivššohagaid oktii galgá ođđa namahus dohkkehuvvot oktanaga dárogillii ja sámegillii.

Buot Romssa fylkka bátnedivssohagat galbejuvvojit dárogillii ja sámegillii olgobealde (váldogalba).

Dálošvákki bátnedivššohat galgá njuolggadusaid mielde galbet buot sámegillii. Muđui mearridit bátnedivššohagat ieža (divššohaga jođiheaddji) galbendárbuid, váldogalbba lassin. Fylkkasuokkan háliida dahkat eanet go sámelága vuollerádje-njuolggadusat gáibidit.

Dilli ođđa jagimánu 1. b. 2007:

Sámegillii	Dárogillii	Galben olgun	Galben siste
Ráissa váldobátnedivššohat	Storslett hovedtannklinikk	Dahkkon	li dahkkon
Dálošvákki bátnedivššohat	Olderdalen tannklinikk	Dahkkon	li dahkkon
Háhta bátnedivššohat	Hatteng tannklinikk	Dahkkon	li dahkkon
Buvrovuona bátnedivššohat	Burfjord tannklinikk	Dahkkon	li dahkkon
Hansnes bátnedivššohat	Hansnes tannklinikk	Dahkkon	li dahkkon
Skániid bátnedivššohat	Skánland tannklinikk	Plánen 2007	li dahkkon
Rivttága bátnedivššohat	Gratangen tannklinikk	Plánen 2007	li dahkkon

Åsgård buohcevieusu bátnedivššohat	Tannklinikk Åsgård sykehus	Plánen 2007	li dahkkon
UDN bátnedivššohat	Tannklinikken UNN	Plánen 2007	li dahkkon
Skiervvá bátnedivššohat	Skjervøy tannklinikk	Plánen 2007	li dahkkon
Ivgomuotkki bátnedivššohat	Lyngseidet tannklinikk	Plánen 2007	li dahkkon
Giehtavuona bátnedivššohat	Kvæfjord tannklinikk	Plánen 2008	li dahkkon
Ivvarstáđiid bátnedivššohat	Ibestad tannklinikk	Plánen 2008	li dahkkon
Kanebogen bátnedivššohat	Kanebogen tannklinikk	Plánen 2008	li dahkkon
Háršttá bátnedivššohat	Harstad tannklinikk	Plánen 2008	li dahkkon
Vuotnasiidda bátnedivššohat	Sjøvegan tannklinikk	Plánen 2008	li dahkkon
Beardu bátnedivššohat	Bardu tannklinikk	Plánen 2008	li dahkkon
Málatvuomi bátnedivššohat	Andselv hovedtannklinikk og Olsborg tannklinikk*	Plánen 2007	li dahkkon
Eliasnjárgga bátnedivššohat	Storsteinnes tannklinikk	Plánen 2009	li dahkkon
Ráissavuona bátnedivssohat	Sørreisa tannklinikk	Plánen 2009	li dahkkon
Finnsnes bátnedivššohat	Finnsnes tannklinikk	Plánen 2009	li dahkkon
Sállira bátnedivššohat	Kvaløysletta tannklinikk	Plánen 2010	li dahkkon
Biežavákki bátnedivššohat	Kroken tannklinikk	Plánen 2010	li dahkkon
Sálašvákki bátnedivššohat	Tromsdalen tannklinikk	Plánen 2010	li dahkkon
Lulágeaži bátnedivššohat	Sør-Tromsøya tannklinikk	Plánen 2010	li dahkkon
Davágeaži bátnedivššohat	Nordøya tannklinikk	Plánen 2010	li dahkkon
Finnsnes oalulortopeda	Kjeveortoped Finnsnes	Plánen 2011	li dahkkon

Váiddereadju bátnedivššohat	Vannareid tannklinikk	Plánen 2011	li dahkkon
Árdnahámmana bátnedivššohat	Arnøyhamn tannklinikk	Plánen 2011	li dahkkon
Johttidivššohat (Ruottatvuonas)	Ambuleringsklinikk (Brøstadbotn)	Plánen 2011	li dahkkon
Johttidivššohat	Ambuleringsklinikk	Plánen 2011	li dahkkon
Bátnevisti: ** Davvi-Norgga bátne dearvvašvuoda- bálvalusa gealboguovddáš	Tannbygget: ** Tannhelsetjenestens kompetansesenter i Nord-Norge	Plánen 2007	li dahkkon

*Dávka bátnedivššohat ja Áisájoga váldobátnedivššohat časkojit oktii, ja ođđa namahus šaddá Málattuomi bátnedivššohat. Go namahus lea loahpalaččat mearriduvvon, oažžu bátnedivššohat sámegeinamahusa ja dalle galbejuvvo sámegeilli.

**Bátnevisti, mii gárvána 2007, eaiggát lea Romssa fylkkasuohkan, muhto doppe leat maiddá mánggalágan universitehtadoaimmat (Universitehtadivššohat ja Klinihkalaš odontologijja instituhtta) ovtta fylkkasuohkana doaimmaiguin; Davvi-Norgga bátne dearvvašvuodabálvalusa gealboguovddáš. Gealboguovddáš galgá galbejuvvot sámegeilli. Universitehtadoaimmaid ektui ovtta bargat láigoheddjiin oažžun dihte oktílaš galbema.

7.4.4 Namahusat politihkalaš dásis

Fylkkaráđđi:

Sámegeilli	Dárogilli
Fylkkaráđđi	Fylkesrådet
Fylkkaráđđejođiheaddji	Fylkesrådsleder
Ekonomiija ja hálddahusa fylkkaráđđi	Fylkesråd for økonomi og administrasjon
Fylkkaráđi nubbinjođiheaddji	Fylkesrådets nestleder
Gealbofylkkaráđđi	Fylkesråd for kompetanse
Ealáhusfylkkaráđđi	Fylkesråd for næring
Kultuvrra, dearvvašvuoda ja birra fylkkaráđđi	Fylkesråd for kultur, helse og miljø
Johtolatfylkkaráđđi	Fylkesråd for samferdsel
Politihkalaš čáli	Politisk sekretær

Fylkkadiggi

Sámegillii	Dárogillii
Fylkkadiggi	Fylkestinget
Fylkkasátnejođiheaddji	Fylkesordfører
Sadjásaš fylkkasátnejođiheaddji	Fylkesvaraordfører
Riikkaidgaskasaš lávdegoddi	Internasjonal komité
Ealáhus-/johtolatlávdegoddi	Nærings-/samferdselskomitéen
Eallineaktolávdegoddi	Levekårskomitéen
Gealbolávdegoddi	Kompetansekomitéen
Ekonomiijalávdegoddi	Økonomikomitéen

7.4.5 Dárogiel ja sámegiel namaid konsekveanta geavaheapmi

Romssa fylkkasuohkanis lea almmolaš namma sámegillii ja dárogillii. Dat guoská maiddái ásahusaide ja organisašuvnnaide maiguin fylkkasuohkanis lea oktavuoha sihke siskkabealde ja olggobealde hálddašanguovlluid, earret eará Sámediggi ja sámegiela hálddašanguovllu suohkanat.

Gustojeaddji geavahanvuohki lea geavahit oktilaš teavsttas dárogiel nama-veršuvnnaid go čállit dárogillii ja sámegielnammaveršuvnnaid go čállit sámegillii.

Fuomáš ahte muhtin ásahusat/organisašuvnnat geavahit namaid goappašiid gillii buot oktavuodain, dat mearkkaša bajimusas reivviin ja oktilaš teavsttas. Giella-konsuleanta diehtá eanet daid áššiid birra.

7.4.6 Mearridit čállinvuogi sámegielbáikenamaide ja namaid fylkkasuohkana doaimmaide

Mánngga sajis Romssas leat anus sámegiel namat njálmmálaš oktavuodain. Sámegiela oainnusin dahkan daguha ahte atnigoahit sámegielnamaid maiddái čálalaš hámis. Báikkiin main lea mearriduvvon almmolaš namma sámegillii, gč. báikenammalága, galgá sámegielnamma geavahuvvot áššemeannudeamis, gihppagiin, kárttain jnv.

Oažžut čielggadit čállinvuogi sáhtta Romssa fylkkasuohkan čuoččaldahttit nammaášši báikenammalága mielde sajiin Romssas gos lea sámegielbáikenamma anus. Ovttasbargošiehtadusas Sámedikkiin lea mearriduvvon ahte bealit áigot oččodit eanet sámegiel báikenamaid normerejuvvot, mearriduvvot ja geavahuvvot almmolaš oktavuodain.

7.5 Diehtujuohkin

7.5.1 Diedáhusat ja almmuhusat

Sámelága giellanjuolggadusat gáibidit diedáhusaid sámegillii. Sámelága giellanjuolggadusat leat vuollerádjenjuolggadusat ja Romssa fylkkasuohkanis lea čuovvovaš geavatlaš vuohki mii ain galgá doaimmat:

Buot dieđáhusat/almmuhusat Romssa fylkkasuohkanis galgat maiddái almmuhuvvot sámegiel aviissas.

Diehtujuohkinguovddaš lea dahkan šiehtadusa Nordlys-aviissain ahte buot almmuhusat aviissas galget automáhtalaččat jorgaluvvot sámegillii ja biddjot sámegiel aviisii. Dán šiehtadusa goluid hálddaša diehtujuohkinguovddaš ja dat máksojit guovttegielalašvuodaruđaguin.

Etáhtat/doaimmat mat bidjet dieđáhusaid/almmuhusaid mat eai almmuhuvvo Nordlys-aviissas, fertejit ieža ordnet sámegiel jorgaleami ja almmuhit sámegiel aviissas. Goluid gokčá earjil etáhtta/doaibma. Sáhtá ohcat ruhtademiid gč. kap. 5.4. Sámi giellakonsuleanta sáhtá veahkehit jorgalemiin ja addit listtu áigequovdilis sámegiel aviissain.

7.5.2 Lágat/Njuolggadusat/Skovit

Sámelága giellanjuolggadusat gáibidit ahte lágat, njuolggadusat ja skovit jorgaluvvojit sámegillii. Giellanjuolggadusat leat vuollerádjenuolggadusat ja fylkkasuohkan lea ráhkadan čuovvovaš geavataš vuogi mii ain galgá doaibmat:

Buot njuolggadusat ja skovit maid fylkkasuohkan ieš lea ráhkadan ja mat leat oaivvilduvvon álbmogii/geavaheddjiide/ohcciide galget jorgaluvvot sámegillii ja gávdnot sámegillii. Jus čálus gávdno min neahtasiidduin dárogillii, galgá sullasaš čálus leat olámuttos maiddái sámegillii.

Njuolggadusat ja skovit mat leat siskkáldas anus fylkkasuohkana organisašuvnnas galget árvvoštallot dárbbuid mielde juohke áidna oktavuodas. Omd. leat jorgalan sámegillii Romssa fylkkasuohkana bargiid virgelohpenjuolggadusaid, fylkkaviesu buollinsuodjalusjuolggadusaid ja levgenjuolggadusaid.

Juohke earjil etáhtas/doaimmas lea ovddasvástádus dán ollašuttit. Sáhttibehtet váldit oktavuoda giellakonsuleanttain go dárbbashepet jorgalanveahki. Golut jorgaleddjiide ja prentemiidda mákset doaimmat mat leat geavahan jorgaleaddji. Lea vejolaš ohcat ruhtademiid gč. kap. 5.4.

7.5.3 Bajimusas reivviin, gráfalaš iešláhki, reivedoavnnjit jnv.

Lea lága bokte mearriduvvon ahte Romssa fylkkas lea namma guovtti gillii, ja dát mearkkaša ahte Romssa fylkkasuohkana gráfalaš iešláhki, reivedoavnnjit jnv. galget leat guovtti gillii. Gráfalaš iešláhki lea juo geavahas.

li leat lohpi geavahit fylkkasuohkana gráfalaš iešlági mas lea dušše dárogiel namahus, vaikko dat ii leat juohke oktavuodas njuolgut sámi dilálašvuhtii. Romssa fylkkasuohkan dáhttu ahte ovttasbargoguommit oainnusin dahkat ja geavahit fylkka sámegielnama.

Fylkkasuohkana doaimmat main lea dohkkehuvvon dárogiel ja sámegiel namma galget geavahit almmolaš nama guovtti gillii buot oktavuodain. Dat mearkkaša gráfalaš iešlágis, reivviid bajimusas, reivedovnnjiin, almmuhusain jnv. Sáhtá ohcat gokčat lassigoluid mat čuvvot das ahte almmolaš namma lea guovtti gillii gč. kap. 5.4.

7.5.4 Plánat/gihppagat/deaddileamit

Álgovuolggalaččat galget buot dieđut fylkkasuohkanis main leat stuorra mearkašupmi oppa álbmogii, dás maiddái sámi álbmogii, leat sihke dárogillii ja sámegillii.

Buot fylkkasuohkana váldoplánat, dás fylkkadiggedieđáhusat, fylkkaplána ja Romssa guovllolaš ovddidanprográmma, galget leat sihke dárogillii ja sámegillii.

Oahppokataloga ja guovddáš gihppagat joatkkaskuvllaid várás galget leat sihke dárogillii ja sámegillii.

Doarjjaortnegiid bagadusat maid fylkkasuohkan hálddaša galget leat sihke dárogillii ja sámegillii.

Muđui galgá juohke earkil oktavuodas árvvoštallat suorgeasseplánaid ja uhcit ráddjejuvvon plánaid, gihppagiid ja deaddilemiid. Giellakonsuleanta sáhtta veahkin bagadit.

Plánaid, gihppagiid ja deaddilemiid sámegielveršuvnnat galget leat seamma hámis go dárogielveršuvnnat. Juohke oktavuodas árvvoštallojuvvo galgá go sámegielveršuvdna leat sierra oassi vai ii.

Goluid sámegielveršuvdnii gokčá ovddasvástideaddji doaibma. Leat vejolaš ohcat gokčat goluid gč. kap. 5.4.

7.5.5 Interneahtta

Fylkkasuohkana almmolaš neahttasiidduin, ja eará neahttasiidduin maid fylkkasuohkan jođiha, galgá leat vejolaš válljet sámegiela.

Buot neahttabáikkiit galget láchit dili geavahit sámegielbustávid, gč. kap. 7.7.1.

Váldonjuolggadussan galget buot bistevas dieđut leat olámuttos sámegillii.

Buot preassedieđáhusat galget leat olámuttos sámegillii. Eará ođasáššiid ektui árvvoštallojuvvo áššis áššái galget go jorgaluvvot sámegillii vai eai. Lea ieš ášši mii mearrida galgá go jorgalit sámegillii, eaige vuogasvuodadeasttat nugo áiggít dahje golut.

Goluid sámegiel siidduide gokčá ovddasvástideaddji doaibma. Leat vejolaš ohcat gokčat goluid gč. kap. 5.4. Giellakonsuleanta sáhtta veahkehit jorgalemiin. Stuerát jorgalanbargguid fertet sáddet olggobeale jorgaleaddjái.

Romssa fylkkasuohkan vuoraha mánáid ja nuoraid ja Romssa fylkkasuohkanis lea sámegiel neahttabáiki mánáide ja nuoraide: www.nuorromssas.no Neahttabáiki galgá árvvoštallojuvvo 2007:s.

7.6 Áššemeannudeapmi ja čoahkkingiella

Romssa fylkkasuohkan áššemeannuda dárogillii. Ii leat realisttalaš ahte áššemeannudeapmi galgá leat sámegillii vuos guhkes áigái. Ii leat maiddái áigejuvvo dilis ášši jorgalit áššebáhpáriid dahje áššebeavdegirjiid sámegillii, daiguin resurssaiguin mat mis dál leat. Daid vátna resurssaid leat buoret geavahit eará ulbmiliidda. Reivet mat bohtet sisa ja maid sáddet olggos gč. kap. 7.6.1.

Čoahkkingiella lea dábálaččat dárogiella. Fylkkasuohkana jahkásaš sámekonferánssas ja eará čoahkkimiin/konferánssain main leat sámi vuolggasadji dahje ulbmiljoavku, galgat dábálaččat láchit dili geavahit sámegiela. Sámegiel-dárogiel simultandulkon lea buoremus molssaeaktu.

Fylkkadiggemiellahtut, dahje politihkalaš lávdegottiid miellahtut maid fylkkadiggi dahje fylkkaráđđi lea namman galget sáhttit geavahit sámegiela čoahkkingiellan. Dábálaččat ferte dieđhit ovddalgihtii, nu ahte dárbbášlaš dulkonbálvalus lea olámuttos daidda geat eai ádde sámegiela.

7.6.1 Reivvet mat bohtet sisa ja maid sáddet olggos

Sii guđet sámegillii váldet oktavuoda čálalaččat guovllolaš almmolaš orgánain mii lea sámegiela hálddašanguovllus, lea § 3-3 nuppi lađđasa mielde vuoigatvuohta oažžut vástádusa sámegillii. Lea maid buorre hálddahušdáhpi ahte reivvet vástiduvvojit dan gillii masa leat čállon.

Fertet ráhkadit rutiinnaid mo meannudit ja journalii čállit reivviid mat bohtet sámegillii dahje guovtti gillii, vai oidno ahte reive leat bohtán sámegillii dahje guovtti gillii. Dát lea dokumeantaguovddáža ovddasvástádus.

Romssa fylkkasuohkan áiggošii čađahit čuovvovaš ortnega go lea sáhka sámegiel reivviin:

1. Reivvet mat bohtet sámegillii galget vástiduvvot sámegillii ja dárogillii.
2. Reivvet mat bohtet dárogillii ja sámegillii, galget vástiduvvot goappašiid gillii.
3. Reivviid maid sáddet olggos, nugo čoahkkingohččumat jnv. sámi organisašuvnnaide ja ásahusaide, ja hálddašanguovllu suohkaniidda, galget dábálaččat leat sihke dárogillii ja sámegillii.

7.7. IT-vuogádagat ja sámegiel čálamearkkat

Láhčin dihte sámelága giellanjuolggadusaid, báikenammalága ja ođđa nammalága čuovvoleami gáibáduvvo ahte buot Romssa fylkkasuohkana IT-vuogádagat sáhttet gieđahallat sámegiel čálamearkkaid. Dát lea vuogádateaiggáda ovddasvástádus. Juohke áidna dihtorvuogádaga vuogádateaiggát galgá ráhkadit rávagirjii mo gieđahallat sámegiel čálamearkkaid guoskevaš vuogádagas.

Buot ođđa IT-vuogádagat maid háhkat 2007 rájes galget sáhttit gieđahallat sámegiel čálamearkkaid. Boarráset vuogádagaid ektui galgá dán bidjat gáibádussan go ođasmahtta ođđa veršuvdnii.

Evttohuvo sisafievrridit ISO/IEC 10646, maid UTF-8 ovddasta, standárda čálamearkkačoahkkekodan neahtasiiduid teakstalhápmedieđuid ektui, almmolaš registeriid ektui ja eará teakstalonohallamiid ektui ja dieđuid seilluheami ektui.

Evttohus doarju buot čálamearkačohkiid mat geavahuvvojit álbmotlaš oktavuodain, maiddá sámegielas. Dasa lassin doarju dát evttohus buot riikkaidgaskasaš čálamearkačohkiid mat leat ISO/IEC 10646-vuogádagas. Evttohus doarju dán láchkai erenoamáš gáibádusa maid eNorga 2009 ja Sturradiggedieđáhusas Nr. 17 – 2006/07 (IKT-dieđáhus) leat addán das ahte galgá leat okta standárda mii sisttisoallá buot álbmotlaš giellajoavkkuid.

7.7.1 SamIT ja sámegiel čálamearkačoahkki

Dahkan dihte álkibun almmolaš doaimmaide atnigoahtit sámegiel čálamearkačoahki, ásahii Gielda- ja guovlodepartemeanta 2003 sámegiel čálamearkačoahki ja IT gealbovuodu. Vuodu formálalaš namma lea “samIT – Gealbu sámegiela ja IT:s.” samIT hálddašanovdasvástádus lea ođđajagimánu 1. b. 2006 rájes Bargo- ja searvadahttindepartemeanttas. Standard Norge doaimmaha gealbovuodu Bargo- ja searvadahttindepartemeantta ovddas.

Buot almmolaš doaimmat sáhttet váldit oktavuoda samIT:in oažžun dihte veahki. www.samit.no gávđnojit dábálaš dieđut sámegielčálamearkačoahki birra jnv., čujuhusat lágaide ja láhkaásahusaide ja teknalaš dieđut almmuhemiid birra sámegillii ja eará deatalaš dieđut sámegielaid birra.

Giellakonsuleanta sáhtta maidái veahkehit ovttas IT-guovddážiin.

8. Váidinortnet

Vai vádinvejolašvuotta sámelága giellanjuolggadusaid ektui galgá šaddat duohtan, galget buot fylkkasuohkana doaimmain leat čielga čállosat vádinvejolašvuoda birra, ovttas vádinskoviin. Diekkár diehtu/skovvi galgá leat olámuttos fylkkasuohkana neahttasiiduin.

Diehtujuohkinguovddažis lea ovddasvástádus ráhkadit ja ođasmahttit čállosiid.

Fylkkamánni lea vádinásahus go váidda guoská fylkkasuohkana doaimmaide.

Mildosat

Miellodus 1

Kapihttal 3. Sámegeiella.

§ 3-1. *Definišuvnnat*

Dán kapihttalis galget čuovvovaš definišuvnnat gustot:

1. Sámegeiella hálddašanguovlluin oaivvilduvvo Kárášjoga, Guovdageainnu, Unjárgga, Porsáŋggu, Deanu ja Gáivuona giellat

2. Almmolaš orgánain oaivvilduvvo juohke stáhta ja giellada orgána.

3. Báikkálaš almmolaš orgánain hálddašanguovllus oaivvilduvvo juohke giellada, fylkkagiellada ja stáhta orgána mas lea bálvalanviidodahkan olles giellada dahje oassi gielladas sámegeiella hálddašanguovllus.

4. Guovllu almmolaš orgánain hálddašanguovllus oaivvilduvvo juohke fylkkagiellada ja stáhta orgána mas lea bálvalanviidodahkan ollásit dahje muhtun muddui giellat sámegeiella hálddašanguovllus, muhto mii goitge ii lea riikkaviidosas.

Lasihuvvon lága bokte juovlamánu 21. b. 1990 nr. 78.

§ 3-2. *Láhkaásahasaid jorgaleapmi. Diedáhusat ja skovit*

Lágit ja láhkaásahasat maidda oppa dahje oassi sámi álbmogis lea erenoamáš beroštupmi, galget jorgaluvvot sámegeilli.

Diedáhusat almmolaš orgánain mat galget olles dahje osiide álbmogishálddašanguovllus, galget leat sihke sámegeilli ja dárogeilli.

Skoviid maid galgá atnit báikkálaš dahje guovllu almmolaš orgánaide hálddašanguovllus galget leat sihke sámegeilli ja dárogeilli. Gonagas addá dárkilet njuolggadusaid dán mearrádusa fápmuibidjamis.

Lasihuvvon lága bokte juovlamánu 21. b. 1990 nr. 78.

§ 3-3. *Vuoigatvuohta oazžut vástádusa sámegeilli*

Sus gii sámegeilli váldá oktavuoda báikkálaš almmolaš orgánain mii lea hálddašanguovllus, lea vuoigatvuohta oazžut vástádusa sámegeilli. Dát ii dattetge gusto go njálmmálaččat váldojuvvo oktavuoda virgeolbmuiin guhte lea doaimmamin eará sajis go orgána kantovrras.

Sus gii čálalaččat váldá oktavuoda guovllu almmolaš orgánain mii lea hálddašanguovllus, lea vuoigatvuohta oazžut vástádusa čálalaččat sámegeilli. Gonagas sáhtta erenoamáš dáhpuhusain čoavdit dihto guovllu almmolaš orgánaid dán gáibádusas.

Lasihuvvon lága bokte juovlamánu 21. b. 1990 nr. 78 (biddjojuvvui fápmui odđajagimánu 1. b. 1993).

§ 3-4. *Viiddiduvvon vuoigatvuohta atnit sámegeiella riekteásahasas*

Duopmostuoluid várás main lea ámmátbiire mii ollásit dahje muhtun muddui gokčá hálddašanguovllu, gustojit lassin čuovvovaš njuolggadusat sámegeiella anu birra:

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta sámegillii ovddidit proseassačállošiid oktan čuvvosiiguin, čálalaš duodaštusaid dahje eará čálalaš oktavuohtaváldimiid sámegillii. Jos duopmostuollu áigu vuostebealláigaskkustit oktavuohtaváldimiid, de doaimmaha daid jorgaleami dárogillii. Jorgaleamis lea vejolaš vealtat jus vuostebeallimiehtá dasa.

2. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta njálmmálaččat č váldit oktavuoda duopmostuolun jos diggeláгат addet vejolašvuoda váldit oktavuoda njálmmálaččat dan sajis go čálalaččat. Jos duopmostuollu lea geatnegahttojuvvon čállit oktavuodaváldima, de sáhtá olmmoš, gii váldá oktavuoda, gáibidit ahte čállojuvvo sámegillii. Dákkár gáibáduš ii rihko mange áigemeari. Ovtteža nubbi ja goalmát čuokkis gustojit seamma láhkái.

3. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta sámástit dikkiin. Jos muhtun guhte ii máhte sámegiela, lea šiehtadallamiin mielde, de adnojuvvo dulka gean diggi lea nammadan dahje dohkkehan.

4. Go áššái gulli bealli dan sihtá, de sáhtá rievtti ovdaolmmoš mearridit ahte šiehtadallangiella lea sámegiella. Golmmeža nubbi čuokkis gusto seamma láhkái.

5. Jos sámegiella lea šiehtadallangiella, de sáhtá rievtti ovdaolmmoš mearridit ahte maiddá diggegirjáige čállojuvvo sámegillii. Duopmostuollu doaimmaha jorgaleami dárogillii.

6. Duopmostuollu bearráigeahččá ahte diggegirjjit mat leat čállojuvvon dárogillii, jorgaluvvojit sámegillii go áššái gulli bealli nu gáibida. Dákkár gáibáduš ii rihko mange áigemeari.

Politiija- ja sivahallaneiseválddi várás mas lea bálvalanbiire mii ollásit dahje muhtun muddui gokčá hálddašanguovllu, gustojit lassin čuovvovaš njuolggadusat sámegiela anu birra:

1. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta sámástit dutkkahaladettiinis orgána kantovrras.

2. Juohkehaččas lea vuoigatvuohta sámástit njálmmálaš váidima ja duopmováidaleami oktavuodas.

Romssa ja Finnmárkku vearroдахkoeastadanásahusaid várás gustojit lassin čuovvovaš njuolggadusat sámegiela anu birra:

1. 3-5 § gusto seamma láhkái giddagasas čohkkájeddjiid várás.

2. Giddagasas čohkkájeddjiin lea vuoigatvuohta sámástit gaskaneaset ja lagamuččaideasetguin.

3. Giddagasas čohkkájeddjiin lea vuoigatvuohta sámegillii ovddidit njálmmálaš duopmováidalusa giddagasbáikki eiseváldái.

Lasihuvvon lága bokte juovlamánu 21. b. 1990 nr. 78, rievdaduvvon lága bokte geassemánu 20. b. 2003 nr. 45 (fámus suoidnemánu 1. b. 2003 geassemánu 20. b. 2003 nr. 712 res. mielde).

§ 3-5. *Viiddiduvvon vuoigatvuohta atnit sámegiela dearvvasvuoda- ja sosiálasuorggis*

Sus guhte háliida sámegiela atnit suodjalan dihtii beroštumiidis báikkálaš ja guovlulaš almmolaš dearvvasvuoda- ja sosiáلالágádusain, lea vuoigatvuohta oazžut bálvalusa sámegillii.

Lasihuvvon lága bokte juovlamánu 21. b. 1990 nr. 78.

§ 3-6. *Ovttaskas olbmui girkobálvalusat*

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta sámegillii oazžut oktagaslaš girkobálvalusaid Norgga girku searvegottiin hálddašanguovllus.

Lasihuvvon lága bokte juovlamánu 21. b. 1990 nr. 78.

§ 3-7.*Vuoigatvuohta oahppovirgelohpái*

Sis gudet barget báikkálaš dahje guovllu almmolaš orgánas mii lea hálddašanguovllus, lea vuoigatvuohta oažžut bálkáhuvvon virgelobi háhkan dihtii alcceseaset sámeziel máhtu go orgána dárbbáša dakkár máhtu. Lea vejolaš mearridit ahte vuoigatvuohta geatnegahtta bargi joatkit orgánas bargat dihto áiggi maŋŋá oahpu. Gonagas mearrida dárkileabbo njuolggadusaid dáid mearrádusaid čadaheami birra.

Lasihuvvon lága bokte juolamánu 21. b. 1990 nr. 78.

§ 3-8.*Vuoigatvuohta oažžut oahpu sámezielas*

Juohkehaččas lea vuoigatvuohta oažžut oahpu sámezielas. Gonagas sáhtta addit dárkileabbo njuolggadusaid dán mearrádusa čadaheami birra.

Vuodđoskuvlla ja joatkkaskuvlla sámeziela ja sámeziellii oahpaheami várás gustojit dat njuolggadusat mat leat vuodđoskuvlalágas ja joatkkaohpahušlágas (oahpahušlágas), ja dat njuolggadusat mat leat daidda lágaide lassín.

Lasihuvvon lága bokte juovlamánu 21. b. 1990 nr. 78. Rievdaduvvon lága bokte suoidnemánu 17. b. 1998 nr. 61 (biddjojuvvui fápmui borgemánu 1. b. 1999 skábmamánu 27. b. 1998 nr. 1096 res. mielde).

§ 3-9.*Sámeziella gieldda hálddahusas*

Gielddastivra sáhtta mearridit ahte sámeziella galgá leat dássálagaid dárogielain olles dahje muhtin osiin gieldda hálddahusas.

Lasihuvvon lága bokte juovlamánu 21. b. 1990 nr. 78.

§ 3-10.*Njuolggadusaid doaibmaguovllu viiddideapmi*

Gonagas sáhtta mearridit ahte dán kapihttala mearrádusaid mat leat ráddjejuvvon hálddašanguovllu báikkálaš dahje guovlulaš almmolaš orgánaide, galget ollásit dahje muhtun muddui gustot maiddá earáge almmolaš orgánaide dahje priváhta riektesubjeakta go dat mearridit stáhta dahje gieldda beales.

Lasihuvvon lága bokte juovlamánu 21. b. 1990 nr. 78.

§ 3-11.*Váidit*

Jos almmolaš orgána ii čuovo dán kapihttala mearrádusaid, de sáhtta son geasa ášši njuolga guoská, váidit dan orgánii mii lea dastta bajábealde dan orgána masa váidda guoska. Fylkkamánni lea dat ášahus masa váidojuvvo go váidda guoská gieldda dahje fylkkagieldda orgánii.

Maiddá riikkaviidosas sámi organisašuvnnain ja riikkaviidosas almmolaš orgánain main leat doaimmat main lea erenoamaš mearkkašupmi oppa sámi álbmogii dahje osiide sámi álbmogis, lea vuoigatvuohta váidit dakkár áššiin. Nu lea maiddá áššiin mat eai čuoze njulgestaga ovttaskas olbmui.

Lasihuvvon lága bokte juovlamánu 21. b. 1990 nr. 78.

§ 3-12.*Sámi giellabarggu organiseren*

Sámediggi galgá suodjalit ja ovddidit sámegeiela Norggas.

Sámediggi dieđiha juohke njealját jagi Gonagassii mo sámegeiela dilli lea Norggas.

Lasihuvvon lága bokte juovlamánu 21. b. 1990 nr. 78, rievdaduvvon lága bokte juovlamánu 13. b. 2002 nr. 81 (biddjojuvvui fápmui oddajagimánu 1. b. 2003juovlamánu 13. b. 2002 nr. 1394 res. mielde).

Mielddus 2

Báikenammaláhka (Lov om stadnamn)

§ 1. Formål og verkeområde

Formålet med denne lova er å ta vare på stadnamn som kulturminne, gi dei ei skriftform som er praktisk og tenleg, og medverke til kjennskap til og aktiv bruk av namna.

Lova skal sikre omsynet til samiske og kvenske stadnamn i samsvar med nasjonalt lovverk og internasjonale avtalar og konvensjonar.

Lova gjeld når organ for stat, fylkeskommune og kommune skal fastsetje stadnamn eller skrivemåten av dei, eller bruke dei i tenesta. Lova gjeld også bruk av stadnamn i selskap som det offentlege eig fullt ut og i læremiddel som skal brukast i skolen. Departementet kan i særskilte tilfelle gi forskrift om at lova skal gjelde når selskap som det offentlege ikkje eig fullt ut, skal bruke stadnamn.

Lova gjeld ikkje for Svalbard, Jan Mayen og dei norske bilanda, den norske kontinentalsokkelen og Noregs økonomiske sone.

Endra med lov 10 juni 2005 nr. 53 (i kraft 1 aug 2006, etter res. 10 juni 2005 nr. 533).

§ 2. Definisjonar

I denne lova tyder:

- a) stadnamn, namn på geografiske punkt, liner og område som kan kartfestast
- b) gardsnamn, namnet på heile det gardsområdet som eitt eller fleire gardsnummer er knytte til
- c) bruksnamn, namn på eigedom med eitt eller fleire bruksnummer eller festenummer under eit gardsnummer
- d) nedervd stadnamn, stadnamn som munnleg eller skriftleg er overlevert frå tidlegare generasjonar
- e) lokal talemålsform, den uttaleforma som er i allmenn bruk av folk som har tradisjonell tilknytning til staden, gjennom busetjing eller årviss næringsverksemd
- f) rettskrivingsprinsipp, allmenne reglar for korleis lydar og lydkombinasjonar skal givast att i skrift.

Endra med lov 10 juni 2005 nr. 53 (i kraft 1 aug 2006, etter res. 10 juni 2005 nr. 533).

§ 3. Namnevern og namnsetjing

Eit stadnamn kan som hovudregel ikkje takast i bruk på ein stad der det tradisjonelt ikkje høyrer heime, når det

- a) er i bruk som etternamn og er verna, eller

- b) på annan måte er eit særeige namn, eller
- c) av andre grunnar bør vernast.

Eit nedervd stadnamn kan ikkje bytast ut med eit namn utan tradisjon på staden dersom ikkje særlege grunnar talar for det.

Endra med lov 10 juni 2005 nr. 53 (i kraft 1 aug 2006, etter res. 10 juni 2005 nr. 533).

§ 4. Reglar om skrivemåten

Dersom ikkje anna er fastsett i denne lova, skal det ved fastsetjing av skrivemåten av stadnamn takast utgangspunkt i den nedervde lokale uttalen. Skrivemåten skal følgje gjeldande rettskrivingsprinsipp for norsk og samisk. For kvenske stadnamn skal skrivemåten følgje gjeldande rettskrivingsprinsipp i finsk. Finske stadnamn på Austlandet kan tilpassast norske rettskrivingsprinsipp.

Når same namnet er brukt om ulike namneobjekt på same staden, skal skrivemåten i primærfunksjonen som hovudregel vere retningsgivande for skrivemåten i dei andre funksjonane. To eller fleire skriftformer av same namn på same namneobjekt kan fastsetjast som sidestilte dersom eitt eller fleire av desse vilkåra er oppfylte:

- a) det finst fleire uttalevariantar av namnet fordi lokaliteten har stor geografisk utbreiing, eller ligg i eit dialektalt eller administrativt grenseområde
- b) to eller fleire skriftformer av namnet er vel innarbeidde
- c) det er sterk lokal interesse for to eller fleire av formene.

Endra med lov 10 juni 2005 nr. 53 (i kraft 1 aug 2006, etter res. 10 juni 2005 nr. 533).

§ 5. Fastsetjing av skrivemåten

Saker om skrivemåten av stadnamn kan takast opp av

- a) offentleg organ og andre som er nemnde i § 1 tredje ledd,
- b) eigar eller festar når bruksnamnet kjem inn under § 8 andre ledd,
- c) lokal organisasjon med særleg tilknytning til eit stadnamn,
- d) stadnamnkonsulentane når det gjeld stadnamn i deira område.

Kommunen gjer vedtak om skrivemåten av offisiell adresse og av namn på tettstader, grender, kommunale gater, vegar, torg, bydelar, bustadfelt, anlegg o.l. Fylkeskommunen gjer vedtak om skrivemåten av namn på fylkeskommunale anlegg o.l.

Statens kartverk gjer vedtak om skrivemåten av andre stadnamn dersom ikkje anna er fastsett i lov eller forskrift. Det kan gjerast samlevedtak for skriftforma av eit namneledd innanfor same administrative område.

Er det tvil om kven som etter desse reglane skal fastsetje skrivemåten av eit stadnamn, kan spørsmålet leggjast fram for departementet til avgjerd.

Endra med lov 10 juni 2005 nr. 53 (i kraft 1 aug 2006, etter res. 10 juni 2005 nr. 533).

§ 6. Nærmare om saksbehandlinga

Når ei namnesak er teken opp med vedtaksorganet, skal saka gjerast kjend for dei som har rett til å uttale seg. Eigiar eller festar har rett til å uttale seg i saker som gjeld bruksnamn. Eigiar eller festar har òg rett til å uttale seg i saker som gjeld gardsnamn, når skrivemåten av gardsnamnet skal vere retningsgivande for skrivemåten av bruksnamnet. Synspunkta til eigaren skal tilleggjast særskild vekt. Kommunane har rett til å uttale seg når vedtaket skal gjerast av andre organ enn kommunen sjølv. Fylkeskommunane har rett til å uttale seg i saker som gjeld område som femner om meir enn ein kommune. Lokale organisasjonar har rett til å uttale seg i saker som gjeld stadnamn organisasjonen har ei særleg tilknytning til. Før vedtak om skrivemåte blir gjort, skal namnekonsulentane gi tilråding om skrivemåten.

Saker som gjeld gards- og bruksnamn, skal eigiar eller festar få tilsendt direkte. Saker som gjeld samiske eller kvenske stadnamn, skal dessutan sendast til lokale organisasjonar med særleg tilknytning til saka. I tillegg skal saka kunngjerast i minst to aviser som er alminneleg lesne på staden, eller gjerast kjend på annan høveleg måte. Saker som gjeld andre namn, skal kunngjerast på same måten.

Namnesak må reisast samtidig for parallellnamn på norsk, samisk og kvensk.

Med mindre anna er fastsett i lov eller i medhald av lov, gjeld reglane i forvaltningsloven kapittel IV, V og VIII ikkje for saker etter lova her.

Endra med lov 10 juni 2005 nr. 53 (i kraft 1 aug 2006, etter res. 10 juni 2005 nr. 533).

§ 7. Gjenopptaking

Ei sak kan takast opp av dei som er nemnde i § 5 bokstav a til d, dersom det kjem til nye opplysningar. Nytt vedtak skal gjerast etter reglane i denne lova.

Endra med lov 10 juni 2005 nr. 53 (i kraft 1 aug 2006, etter res. 10 juni 2005 nr. 533).

§ 8. Særskilde reglar om gardsnamn og bruksnamn

Eigiar eller festar kan fastsetje namn på eige bruk. Eigiar eller festar har likevel ikkje rett til å endre eller byte ut bruksnamn som kjem inn under andre ledd, dersom ikkje særlege grunnar talar for det.

Skrivemåten av gardsnamn og bruksnamn som språkleg og geografisk fell saman med nedervde stadnamn, eller med andre stadnamn som etter reglane i denne lova eller i andre lover og forskrifter skal brukast av det offentlege, skal fastsetjast etter reglane i §§ 4 til 6.

Vedtak om skrivemåten av gardsnamn skal som hovudregel vere retningsgivande for skrivemåten av bruksnamn som er identisk med gardsnamnet, eller der gardsnamnet går inn som ein del av bruksnamnet.

For andre bruksnamn fastset eigar eller festar skrivemåten.

Endra med lov 10 juni 2005 nr. 53 (i kraft 1 aug 2006, etter res. 10 juni 2005 nr. 533).

§ 9. *Bruk av stadnamn*

Når skrivemåten av eit stadnamn er fastsett etter denne lova og ført inn i stadnamnregisteret, skal han brukast av eige tiltak av dei som er nemnde i § 1 tredje ledd.

Samiske og kvenske stadnamn som blir nytta blant folk som bur fast på eller har næringsmessig tilknytning til staden, skal til vanleg brukast av det offentlege t.d. på kart, skilt, i register saman med eventuelt norsk namn.

Offentlege organ og andre som er nemnde i § 1 tredje ledd, skal halde fram med å bruke dei skriftformene som er i bruk av det offentlege når lova blir sett i verk, til det eventuelt blir gjort endringsvedtak.

Endra med lov 10 juni 2005 nr. 53 (i kraft 1 aug 2006, etter res. 10 juni 2005 nr. 533).

§ 10. *Klage*

Vedtak etter denne lova kan påklagast av dei som etter § 5 første ledd bokstav a til c har rett til å ta opp saker om skrivemåten av stadnamn. Offentleg organ har berre klagerett i saker som gjeld namn dei skal bruke i tenesta. Klageretten gjeld også vedtak gjorde av kommunar og fylkeskommunar. Klage skal grunngivast. Vedtak gjorde av Kongen og Stortinget kan ikkje påklagast. Feilbruk eller manglande bruk av stadnamn etter § 9 kan påklagast til overordna departement. Klage over manglande vedtak kan påklagast til klagenemnda.

Klager på andre vedtak enn dei som er gjorde av eit departement, skal behandlast av ei klagenemnd oppnemnd av Kongen. I klagesaker av prinsipiell karakter kan klagenemnda gi Norsk språkråd,¹ Sametinget og departementet høve til å uttale seg.

Departement som gjer vedtak om skrivemåte, har plikt til å ta saka opp til ny avgjerd etter klage. Departementet skal i slike saker innhente tilråding frå klagenemnda.

For førebuinga av ei klagesak gjeld saksbehandlingsreglane i § 6 tilsvarande. Elles gjeld reglane i forvaltningsloven kapittel VI.

Endra med lov 10 juni 2005 nr. 53 (i kraft 1 aug 2006, etter res. 10 juni 2005 nr. 533).

¹ Jfr. lov 18 juni 1971 nr. 79 om dette rådet - opphevd med lov 17 des 2004 nr. 96.

§ 11. Stadnamnkonsulentar

Departementet oppnemner stadnamnkonsulentar for norske og kvenske stadnamn. Sametinget oppnemner stadnamnkonsulentar for samiske stadnamn.

Namnekonsulentane skal gi rettleiing og råd om skrivemåten av stadnamn.

Endra med lov 10 juni 2005 nr. 53 (i kraft 1 aug 2006, etter res. 10 juni 2005 nr. 533).

§ 12. Stadnamnregister

Det skal førast eit sentralt stadnamnregister.

Alle skriftformer som er endeleg fastsette, skal meldast til stadnamnregisteret av det organet som har gjort vedtaket.

Opplysningane i registeret er offentlege.

Endra med lov 10 juni 2005 nr. 53 (i kraft 1 aug 2006, etter res. 10 juni 2005 nr. 533).

§ 13. Forskrift og unntak

Departementet kan gi forskrift til utfylling og gjennomføring av lova.

Når særlege grunner talar for det, kan departementet i enkelttilfelle gjere unntak frå reglane i lova og forskrifta.

Endra med lov 10 juni 2005 nr. 53 (i kraft 1 aug 2006, etter res. 10 juni 2005 nr. 533).

§ 14. Iverksetjing

Denne lova gjeld frå den tid Kongen fastset.¹

Frå same tid blir det gjort følgjande endring i lov av 23. juni 1978 nr. 70 om kartlegging, deling og registrering av grunneiendom (delingsloven): - - -

Mielddus 3

Nammaláhka (Lov om personnavn - navneloven).

Jfr. *tidlegare* lover 9 feb 1923 nr. 2 (tilleggslov 28 juli 1949 nr. 7), 29 mai 1964 nr. 1.

Kapittel 1. Navneplikt

§ 1. *Plikt til å ha navn*

Alle skal ha fornavn og ett enkelt eller dobbelt etternavn og kan i tillegg ha mellomnavn. Enhver har plikt til å bruke sitt fornavn og etternavn som personnavn. Ingen kan ta, endre eller sløyfe navn på annen måte enn etter loven her.

§ 2. *Plikt til å velge navn for barn*

Senest når barnet fyller seks måneder, skal den eller de som har foreldreansvaret for barnet, sende melding om hvilket navn barnet skal ha.

Har barnet fylt seks måneder uten at melding er sendt eller uten at meldingen kan godtas, får barnet morens etternavn. Dette gjelder ikke etternavn som nevnt i § 4 første ledd nr. 2, og har moren ikke annet etternavn, får barnet i stedet morens fornavn med ending som viser slektskapet.

Kapittel 2. Etternavn, fornavn og mellomnavn

§ 3. *Frie, beskyttede og nye etternavn*

Navn som flere enn 200 personer her i riket har som etternavn, kan tas som etternavn av andre uten samtykke fra dem som allerede har det.

Navn som 200 eller færre personer her i riket har som etternavn, kan bare tas som etternavn dersom alle som allerede har det som etternavn, samtykker. For barn under 18 år gis samtykke av den eller dem som har foreldreansvaret.

Navn som ikke er registrert i Det sentrale folkeregister som et navn som er i bruk som etternavn her i riket, kan tas som etternavn. Dette gjelder likevel ikke navn som:

1. er så likt et beskyttet etternavn at navnene lett kan blandes sammen. Navnet kan likevel tas dersom alle som har det beskyttede navnet som etternavn, samtykker. Annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.
2. er identisk eller har likhet som nevnt i nr. 1 med et alminnelig kjent foretaksnavn, varemerke eller annet kjennetegn som er vernet her i riket, med et alminnelig kjent navn på en stiftelse, forening, institusjon eller lignende eller med et alminnelig kjent kunstnernavn, og det må antas at berettigede interesser vil lide skade dersom vedkommende får navnet.
3. er registrert i Det sentrale folkeregister som et navn som er eller har vært i bruk som fornavn. Navnet kan likevel tas som etternavn dersom det har opphav eller tradisjon som etternavn i Norge eller i utlandet eller har tradisjon i en kultur som

ikke skiller mellom fornavn og etternavn.

Endret ved lov 5 sep 2003 nr. 91 (i kraft 1 mars 2004 iflg. res. 5 sep 2003 nr. 1118).

§ 4. Avledede etternavn

Uavhengig av begrensningene i § 3 kan følgende navn tas som etternavn:

1. navn som er eller har vært en av tippoldeforeldrenes, oldeforeldrenes, besteforeldrenes eller foreldrenes etternavn eller mellomnavn. Dette gjelder ikke tidligere navn som er ervervet ved ekteskap eller samboerskap.
2. en av foreldrenes fornavn med ending som viser slektskapet, eller når navnet har en tradisjon i en kultur som tillater det, en av besteforeldrenes fornavn med ending som viser slektskap.
3. navn som er eller har vært en av foreldrenes eller besteforeldrenes fornavn, når navnet har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.
4. navn som er eller har vært ektefellens etternavn eller mellomnavn, og som ikke er ervervet ved et tidligere ekteskap eller samboerskap.
5. ektefellens fornavn når navnet har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.
6. navn som er en av steforeldrenes eller fosterforeldrenes etternavn eller mellomnavn, og vedkommende samtykker.
7. etternavn eller mellomnavn som vedkommende har hatt tidligere, og som ikke er ervervet ved ekteskap eller samboerskap, eller mellomnavn som vedkommende har.
8. navn på et gårdsbruk som vedkommende eller en av dennes foreldre eier og har eid i minst 10 år, eller som vedkommende eller en av foreldrene bruker og har brukt i minst 20 år eller har brukt i minst 10 år og har en bruksrett til som er fastsatt for en av foreldrenes eller vedkommendes livstid. Dette gjelder ikke dersom navnet på gårdsbruket er valgt etter 1. januar 1947 og strider mot lov 18. mai 1990 nr. 11 om stadnamn § 3 bokstav a.
9. etternavn eller mellomnavn som vedkommende for øvrig har en særlig tilknytning til.

Samboere som har bodd sammen i minst to år eller som har felles barn, kan velge navn etter første ledd nr. 4 og 5 på samme måte som ektefeller dersom samboeren samtykker.

Foruten etter adoptivslekten kan den som er adoptert ta navn etter sin biologiske slekt etter første ledd nr. 1, 2 og 3.

Endret ved lov 10 juni 2005 nr. 53 (i kraft 1 aug 2006 iflg. res. 10 juni 2005 nr. 533).

§ 5. Etternavn ved adopsjon

Blir noen som er under 18 år adoptert, får vedkommende adoptantens etternavn med mindre annet er fastsatt i forbindelse med adopsjonen. Dette gjelder ikke der den ene ektefellen adopterer den andres barn.

Når ektefeller sammen adopterer noen som er under 18 år, får adoptivbarnet adoptivmorens etternavn med mindre annet er fastsatt i forbindelse med adopsjonen. § 2 annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

§ 6. Endringer i samme etternavn

En endring av stavemåten av et etternavn som bringer stavemåten nærmere den alminnelige uttalen av navnet eller nærmere skriftspråket for øvrig, regnes ikke som å ta et annet navn. Det samme gjelder en endring av stavemåten til bokstaver som er alminnelig kjent i utlandet.

En endring av et etternavns kjønnsbestemte ending regnes ikke som å ta et annet navn.

§ 7. Doble etternavn

To navn som kan tas som etternavn, kan tas som et dobbelt etternavn der de to navnene er satt sammen med bindestrek. I forhold til §§ 3 og 4 regnes et dobbelt etternavn som to adskilte etternavn.

§ 8. Fornavn

Som fornavn kan det ikke velges et navn som er registrert i Det sentrale folkeregister som et navn som er eller har vært i bruk som etternavn eller mellomnavn. Navnet kan likevel tas som fornavn dersom det har opphav eller tradisjon som fornavn i Norge eller i utlandet eller har tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn.

§ 9. Mellomnavn

Navn som kan tas som etternavn, kan tas som mellomnavn.

§ 10. Alminnelige begrensninger

Selv om de øvrige vilkår er oppfylt, skal en melding om å ta, endre eller sløyfe navn ikke godtas dersom vedkommendes personnavn ellers kan bli til vesentlig ulempe for vedkommende eller andre sterke grunner tilsier det.

Personer over 18 år kan ikke ta, endre eller sløyfe fornavn eller etternavn mer enn en gang hvert tiende år. Vedkommende kan likevel innen ti år:

1. ta som etternavn etternavnet til en ektefelle eller en samboer som vedkommende har bodd sammen med i minst to år eller har barn sammen med, eller for navn som har en tradisjon i en kultur som ikke skiller mellom fornavn og etternavn,

- ektefellens eller samboerens fornavn,
2. ta som etternavn et etternavn som vedkommende tidligere har hatt,
 3. ta som etternavn steforeldres, fosterforeldres eller adoptivforeldres etternavn, og
 4. endre fornavnet tilbake til det fornavnet vedkommende hadde før endringen,
 5. ta, endre eller sløyfe fornavn eller etternavn dersom det foreligger særlige grunner.

Kapittel 3. Saksbehandling m.m.

§ 11. Meldeplikt og forvaltningsorgan for navnesaker

Den som vil ta, endre eller sløyfe navn, må gi melding om det til folkeregisteret, som avgjør om meldingen skal godtas. Meldingen sendes til folkeregisteret for den kommunen hvor den meldingen gjelder, er registrert bosatt. For enkelte navnesaker kan departementet bestemme at meldinger skal gis til og behandles av et annet forvaltningsorgan. Vedtak om å godta eller nekte å godta en melding kan påklages til fylkesmannen.

Departementet kan gi nærmere regler om bruk av meldingsskjema og meldingenes innhold og om saksbehandlingen for øvrig.

§ 12. Melding om navn for barn

Melding om å ta, endre eller sløyfe navn for noen som ikke har fylt 18 år, skal fremsettes av den eller de som har foreldreansvaret, eller disse må ha samtykket i meldingen. Gjelder meldingen et barn over 12 år, må også barnet selv ha samtykket. Selv om det ikke foreligger samtykke etter første eller annet punktum, kan meldingen godtas dersom det foreligger særlig grunn.

§ 13. Søksmål

Er noens rettigheter krenket ved et vedtak som godtar en melding om å ta, endre eller sløyfe navn, kan vedkommende gjøre sin rett gjeldende ved søksmål innen to år etter at vedkommende fikk eller burde skaffet seg kunnskap om vedtaket. Søksmålet må være reist innen 10 år etter at vedtaket ble truffet.

§ 14. Hvem loven gjelder for, utenlandske navneavgjørelser m.m.

Loven gjelder for alle som i Det sentrale folkeregister er registrert som bosatt her i riket og har til hensikt å bli boende her varig.

Den som omfattes av første ledd og er utenlandsk statsborger, kan her i riket inngi melding om å ta, endre eller sløyfe navn i samsvar med avgjørelse truffet av statsborgerlandets myndigheter, med mindre annet følger av forskrift etter tredje ledd.

Kongen kan ved forskrift gi regler om hvilke navnerettsregler som skal gjelde for utenlandske statsborgere som bor her i riket, og for norske statsborgere som bor i utlandet, og om beskyttelse her i riket for etternavn som er i bruk i utlandet.

Kapittel 4. Sluttbestemmelser

§ 15. Ikrafttredelse

Loven gjelder fra den tid Kongen¹ bestemmer. Fra samme tid opphører lov 29. mai 1964 nr. 1 om personnamn å gjelde.

1 iflg. res. 7 juni 2002 nr. 527 Justis- og politidepartementet, som ved forskrift 14 okt 2002 nr. 1126 bestemte at loven trådte i kraft 1 jan 2003.

§ 16. Overgangsregler

Den som ved lovens ikrafttredelse har etternavn som består av to navn adskilt av mellomrom, kan selv beholde navnet i denne formen.

Etternavn som ved lovens ikrafttredelse består av to navn forbundet med bindestrek, anses som et dobbelt etternavn bestående av to etternavn.

§ 17. Endringer i andre lover

Fra den tid loven her trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover: - - -